

Толас Радзілы

№ 16 (1794)
21 красавіка 1983 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

МІЛЬЯРДЫ НА
БУДАУНІЦТВА
І МАДЭРНІЗАЦЫЮ

«Жыллёвая праграма»

стар. 2—3

АДМІНІСТРАЦЫЯ

І РАБОЧЫЯ:

ЧЫМ КАНЧАЮЦЦА

КАНФЛІКТЫ!

«Знялі дырэктара...»

стар. 3

МІЛІ ІАКІДА

22 КРАСАВІКА — 113-я

ГАДАВІНА 3 ДНЯ

НАРАДЖЭННЯ

У. І. ЛЕНІНА

«Ленин

и современность»

стар. 4

Слуцкія ткачыкі праславіліся сваім майстэрствам яшчэ ў XVIII і асабліва ў XIX стагоддзях. Выкананы імі паясы ўжо ў тая часы набываліся як творы мастацтва, у наш час яны экспануюцца ў музеях, захоўваюцца як нацыянальная каштоўнасць.

Яшчэ больш шырокай стала слава слуцкіх майстрых у нашы дні. Працуюць яны цяпер у цэхах фабрыкі мастацкіх вырабаў, а вырабы іх бачылі на выстаўках у Канадзе, Японіі, Алжыры, Венгрыі, Індыі і многіх іншых краінах. За год фабрыка выпускае тавараў на 6 мільёнаў рублёў.

НА ЗДЫМКУ: новыя вырабы дэманструе мастак Наталля СМОЛІКАВА.

[Пра тое, як развіваюцца сёння ў Беларусі традыцыі і майстэрства старажытных народных промыслаў, чытайце на 7-й стар.]

Фота Я. ПЯСЕЦКАГА.

ПАРАЎНОЎВАЮЧЫ ГОД СЁЛЕТНІ І МІНУЛЫ

ЖЫЛЛЁВАЯ ПРАГРАМА

Што можа адбыцца за год у вырашэнні такой важнай для любой краіны праблемы, як жыллёвая? Па сутнасці, не вельмі многа. Ды і не рэальна чакаць вялікіх пераменаў у справе, у якой мала што мяняецца на працягу дзесяцігоддзяў.

У Савецкім Саюзе мінулы год, як і папярэднія, быў адзначаны масавымі наваселлямі: каля 8 мільёнаў чалавек пераехалі ў новыя кватэры і дамы, звыш 2 мільёнаў палепшылі свае жыллёвыя ўмовы за кошт рассялення камунальных кватэр.

У цэлым за мінулы год забяспечанасць гарадскога насельніцтва жыллем з разліку кватэра на сям'ю ўзрасла прыкладна на два працэнты і складае сёння каля 85 працэнтаў.

У мінулым годзе пачала ажыццяўляцца беспрэцэдэнтная па сваёй размаху і капіталаўкладаннях праграма сацыяль-

най перабудовы вёскі, у якой будаўніцтву жылля адведзена вялікая роля. Яно, як і ў гарадзе, ставіцца на канверс. Цяпер у дадатак да дзеючых ствараюцца дзесяткі новых прадпрыемстваў заводскага домабудавання. Яны пазбавяць сялян ад цяжкіх клопатаў, звязаных з узвядзеннем уласнага дома. У праектах, а іх распрацавана звыш 100, прадугледжаны ўсе віды камунальных зручнасцей, улічаны таксама нацыянальныя традыцыі сельскага жылля, асабліва прыродна-кліматых зон краіны.

У практыку фінансавання жыллёвай праграмы мінулы год унёс істотныя карэктывы. Зменены, у прыватнасці, парадак прадастаўлення крэдыту індывідуальным і кааператывным забудовшчыкам: размер пазыкі павялічаны да 70—80 працэнтаў кошту жылля, а тэрмін яе выплаты прадоўжаны з 15 да

25 гадоў. Застаўся без змянення толькі пазыковы працэнт — 0,5. Гэтымі дадатковымі льготамі дзяржава стымулюе большы ўдзел грамадзян краіны ў вырашэнні жыллёвай праблемы.

Справа ў тым, што з прыцягненнем сродкаў насельніцтва да гэтага часу будавалася толькі крыху больш дзесяці працэнтаў жылля, яшчэ прыкладна столькі ж — на грошы калектывных сялянскіх гаспадарак і спажывакоаперацыі. Асноўныя ж расходы па забеспячэнню насельніцтва жыллем нясе дзяржава: яна арганізуе і амаль на 80 працэнтаў фінансуе жыллёвую праграму, а новыя дамы і кватэры здае насельніцтву ў бестэрміновую арэнду за плату, якая разам з камунальнымі паслугамі складае 3—4 працэнты ў бюджэце сярэдняй па даходах сям'і.

Стаўкі кватэрнай платы і тарыфы на камунальныя паслугі

ў СССР не мяняюцца дзесяцігоддзямі. Прычым устаноўлены яны на такім нізкім узроўні, што пакрываюць толькі трэць расходаў па ўтрыманню жылля. Па гэтай прычыне дзяржава выдзяляе вялікія сродкі: звыш сямі мільярдў рублёў у год.

Жыллёвая праграма сёлета года вельмі падобна на мінулы: тыя ж два мільёны новых кватэр, якія запланавана пабудаваць на працягу года, дазваляць яшчэ 10 мільёнам савецкіх грамадзян палепшыць свае жыллёвыя ўмовы. Прычым для большасці з іх гэта будзе звязана з пераездам у кватэры і дамы з палепшанай планіроўкай і аддзелкай інтэр'ера, больш прасторныя (павялічана плошча кухань, прыдніх пакояў, калідораў, санвуз-лоў), аснашчаныя ўсімі відамі камунальных зручнасцей, сучасным інжынерным абсталяваннем. Гэта трэцяе пакаленне жылля, асвоенае савецкай індустрыяй домабудавання за паловае перыяд. Яно адпавядае ўзроўню савецкага стандарту, а па некаторых параметрах нават перавышае іх. Тыповыя кватэры Нью-Йорка, напрыклад, не маюць прыдніга пакоя, асобнай кухні, хоць

арандатары плацяць за такое жыллё ў 6—7 разоў больш, чым у СССР.

Трэцяе пакаленне жылля — пераходны этап да больш высокага жыллёвага стандарту. Цяпер на эксперыментальных пляцоўках буйнейшых гарадоў краіны, у сталіцах саюзных рэспублік выпрабавваюцца новыя мадэлі жылых дамоў. У іх больш дакладна вытрыман принцип функцыянальнага запланавання памяшканняў, больш убудаванай мэблі і кухоннага абсталявання, больш дасканала інжынерная і камунальная аснастка жылля. Кватэры спраектаваны на засяленне з разліку пакой на кожнага члена сям'і. Высокі ўзровень бытавога камфорту цесна спалучаецца з якасцю арганізацыі жылога асяроддзя, стварэннем максімуму зручнасцей за межамі дома.

Павышэнне якасці жылля, узроўню яго камфортнасці непазбежна вядзе да павелічэння затрат. Іменна гэтым тлумачыцца той факт, што пры тых жа фактычных аб'ёмах жыллёвага будаўніцтва асінанні ў гэтую сферу за апошнія 15 гадоў узраслі амаль у 2 разы. Акрамя таго, вялікія сродкі на-

падзеі • людзі • факты

АКЦЫІ ГРАМАДСКАСЦІ

ЗАХАВАЦЬ ЖЫЦЦЁ

У Маскве адбылося расшыранае пасяджэнне прэзідыума Савецкага камітэта абароны міру. Былі абмеркаваны пытанні ўдзелу савецкіх прыхільнікаў міру ў сусветнай кампаніі за разбраенне, абвешчанай Арганізацыяй Аб'яднаных Нацый, і падрыхтоўкі да сусветнай асамблеі «За мір і жыццё, супраць ядзернай вайны», якая адбудзецца ў Празе 21—26 чэрвеня 1983 года.

Удзельнікі пасяджэння накіравалі генеральнаму сакратару ААН Х. Перэсу дэ Куэльяру тэлеграму, у якой падкрэсліваецца, што савецкі рух за мір разглядае рашэнне аб правядзенні сусветнай кампаніі за разбраенне як вельмі важнае і своечасовае.

Прэзідыум заклікаў савецкую грамадскасць азнаменаваць падрыхтоўку да пражскай асамблеі новымі ініцыятывамі, у якіх знойдзе выражэнне далейшае развіццё і ўмацаванне супрацоўніцтва з усімі антываеннымі рухамі Еўропы і ўсяго свету, у барацьбе з пагрозай ядзернай катастрофы.

АДЗІНЫ ШЛЯХ

Савецкія вучоныя выступілі са зваротам да ўсіх людзей добрай волі і перш за ўсё да вучоных планеты з заклікам весці рашучую барацьбу за ядзернае разбраенне ў імя захавання жыцця і міру на зямлі.

У звароце, у прыватнасці, адзначаецца, што ініцыятыва прэзідэнта ЗША, які абяцае стварыць новую праіракетную зброю, арыентавана на яўную дэстабілізацыю існуючага стратэгічнага балансу. Сваёй заявай прэзідэнт стварае вельмі небяспечную ілюзію, якая можа стаць яшчэ больш пагражальным вітком гонкі ўзбраенняў. Мы цвёрда ўпэўнены, заяўляюць відныя дзеячы савецкай навукі, што гэты акт прывядзе да рэзкага аслаблення міжнароднай бяспекі, у тым ліку бяспекі і саміх Злучаных Штатаў. Адміністрацыя ЗША дэманструе крайнюю безадказнасць у пытанні самага існавання чалавецтва.

Сёння, калі на чашы вагаў гісторыі ляжыць будучыня наша і нашых нашчадкаў, кожны вучоны, кіруючыся сваімі ведамі і сваім сумленнем, павінен сумленна і дакладна заявіць, куды павінен ісці свет — у напрамку стварэння новых тыпаў стратэгічнай зброі, якія павялічваюць небяспеку ўзаемнашчальнага канфлікту, або па шляху абмежавання гонкі ўзбраенняў і далейшага разбраення. Гэта гістарычны маральны абавязак вучоных перад чалавецтвам.

На аснове строга навуковага аналізу ўсіх аспектаў гэтай праблемы савецкія вучоныя цвёрда перакананы, што ядзернае разбраенне з'яўляецца адзіным шляхам, на якім дзяржавы і народы могуць набыць сапраўдную бяспеку.

У СЕРЫЙНУЮ ВЫТВОРЧАСЦЬ

КАМП'ЮТЭР «ДУМАЕ» ХУТЧЭЙ

Рэкорднай «кемліваасцю» надзелена новая ЭВМ ЕС-1061, створаная спецыялістамі Мінскага вытворчага аб'яднання вылічальнай тэхнікі і маскоўскімі вучонымі. За кошт прымянення больш дасканалых і ёмістых ячэек памяці і іншых інжынерных новаўвядзенняў яна перапрацоўвае і выдае інфармацыю намнога хутчэй за папярэднюю мадэль. Акрамя таго яна лягчэйшая і больш кампактная, спажывае менш энергіі, больш надзейная ў рабоце — якасці, дзякуючы, якім беларускія камп'ютэры, якія ўваходзяць у адзіную для краін СЭУ сістэму, істотна павысілі сваю канкурэнтаздольнасць.

Паспяхова завершаны дзяржаўныя выпрабаванні гэтай хуткадзейчай машыны, яна рэкамендавана ў серыйную вытворчасць.

ГАСПАДАРЛІВАСЦЬ

ЭКАНОМІЦЬ ЭЛЕКТРОНІКА

«Электракардыяграму» складанай энергагаспадаркі прадпрыемства ў любую мінуту можна прачытаць на дыспетчарскім пульсе Наваполацкага завода бялкова-вітамінных канцэнтратаў. Варта дзе-небудзь уключыць лішні абсталяванне, якое не ўдзельнічае ў выпуску прадукцыі, як аб гэтым паведамляе гукавы і светлавы сігнал. Наладзіць строгі рэжым электраэнергіі дапамагае інфармацыйна-вымяральная сістэма. Паказанні мноства лічылнікаў, якія раней штодзённа абходзіў тэхнік, зведзены ў дыспетчарскую.

Электронная канструкцыя не толькі дазваляе аператыўна ліквідаваць перабор энергіі, але і выяўляць участкі вытворчасці, дзе можна яе скараціць. У выніку новая сістэма ўліку зберагае каля 40 мільёнаў кілават-гадзін у год. На такой колькасці электраэнергіі завод можа працаваць амаль месяц і выпуціць 6 тысяч тон прадукцыі.

Па рэкамендацыі Дзяржэнерганагляду СССР вопыт беларускіх мікрабіялагаў пачалі ўкараняць многія буйныя прадпрыемствы краіны.

НОВЫ МЕТАД

ПРАЦУЕ ВАКУУМ

Ва ўмовах вакууму толькі што ўкладзены бетонны раствор ужо праз паўгадзіны прыгодны для аддзелачных работ, хоць звычайна, каб «набраць сілу», яму патрэбна 6—7 сутак. Паскорыць працэс высыхання дапамагае спецыяльнае абсталяванне, сканструяванае супрацоўнікамі Мінскага філіяла Усесаюзнага навукова-даследчага інстытута будаўніча-мантажнага інструмента.

Прынцып дзеяння навінкі заключаецца ў механічным выяўдзненні са свежай сумесі лішній вільгаці з дапамогай спецыяльных плёначных матэрыялаў, якія накладваюцца на бетонную пляцоўку. Пры гэтым разам з вадой і паветрам да паверхні раствора прыцягваюцца часцінкі цэменту, якія надаюць асаблівую трываласць і зносаўстойлівасць яго верхняму пласту.

Новы метад скарачае тэхнічныя прастой, а значыць, паскарае тэрміны здачы будаўнічых аб'ектаў. Дзякуючы яму, у прыватнасці, новы механічны корпус на Мінскім аўтазаводзе здадзены на месяц раней тэрміну.

Новая тэхніка для сушкі бетону ва ўмовах вакууму разам з іншымі распрацоўкамі інстытута, узятымі летас на ўзбраенне будаўнічымі арганізацыямі, прынесла народнай гаспадарцы эканамічны эффект 4,5 мільёна рублёў.

УВЕНАВЕЧАНА ІМЯ

ПАМЯЦІ ПІСЬМЕННІКА

Імя беларускага драматурга, народнага пісьменніка БССР А. Макаёнка шырока вядома савецкаму і замежнаму чытачу.

У мэтах увекавечання памяці народнага пісьменніка вырашана падрыхтаваць і выдаць у 1986—1990 гадах збор яго твораў. Савет Міністраў Беларускай ССР прыняў пастанову аб прысваенні імя Андрэя Ягоравіча Макаёнка Гродзенскай цэнтральнай гарадской бібліятэцы і Журавіцкай сярэдняй школе Рагачоўскага раёна. Адна з новых вуліц беларускай сталіцы будзе назваць імя драматурга.

СЕЛЬСКІЯ НАВІНЫ

У БАРАЗНЕ — БУЛЬБА

Масавую пасадку бульбы пачалі гаспадаркі Беларускага Палесся. Сёлета ў Брэсцкай вобласці пад гэту важную харчовую культуру адведзена пяцьдзесят тысяч гектараў. Вырошчванне бульбы даручана 481 механізаванаму звяну.

Трэць палёў у гаспадарках вобласці падрыхтавалі яшчэ ўвосень: вывезлі дастатковую колькасць арганікі, унеслі аміячную вадку, масівы старанна апрацавалі і выраўнялі. Вясной гэта забяспечыла значны выйгрыш у часе, дазволіла вызваліць шмат тэхнікі.

Многія звенні практыкуюць пасадку клубняў у папярэдне нарэзаныя грабні. Упершыню ў радзе гаспадарак высаджваюць насенне, пакідаючы яго ў барознах адкрытым. Пад сонцам клубні праграваюцца, праветрываюцца, зелянеюць. Праз некалькі дзён іх закрываюць зямлёй. Такі спосаб дае добры эффект. Дзякуючы яравізацыі насення хутчэй прарастае, дружна ўзыходзіць, дасягаецца значная прыбыўка ўраджаю.

Вось-вось пачнуць пасадку бульбы і іншыя гаспадаркі Беларусі.

На аэрадроме калгаса «Рассвет» імя К. Арлоўскага Кіраўскага раёна могуць адразу заправіцца два-тры самалёты. Тут жа велізарныя закрытыя склады, якія змяшчаюць тысячы тон мінеральных угнаенняў. Побач — гасцініца для пілотаў і абслугоўваючага персаналу.

З пачатку сезона з паветра тут падкормлена ўжо 3 400 гектараў сенажацей і пашаў. НА ЗДЫМКАХ: аграром калгаса Анатоль МАСАЛАУ, другі пілот Віктар ФЕАФАНУ і камандзір самалёта Генадзь НЕСЦЯРОВІЧ; запраўка самалёта ўгнаеннямі.

кіроўваюцца на мадэрнізацыю жыллёвага фонду, пабудаванага ў даваенныя і першыя па-сляваенныя гады.

Спалучаючы новае будаўніцтва з мадэрнізацыяй, Саветкі Саюз дасягнуў самага высокага ў свеце ўзроўню добраўпарадкавання жыллёвага фонду краіны. На сёння 90 працэнтаў яго забяспечана водаправодам, 88 — каналізацыяй, 87 — цэнтральным ацяпленнем, 80 — газам, 60 — гарачай вадой. Ёсць нямала гарадоў, асабліва сярод новых, дзе узровень добраўпарадкавання жылля практычна стопрацэнтны. У Маскве, напрыклад, толькі 0,5 працэнта жыллёвага фонду горада мае няпоўны набор камунальных паслуг. Для параўнання: у Парыжы, горадзе, роўным саветскай сталіцы па велічыні, 45 працэнтаў кватэр не маюць цэнтральнага ацяплення, 36 — ванны з душам, 30 — санвузлёў. Вялікая колькасць дамоў знаходзіцца ў аварыйным становішчы.

Ацэньваючы дасягненні СССР у справе забеспячэння насельніцтва добраўпарадкаваным жыллём, многія эканамісты прагназіруюць канчатковае вырашэнне праблемы на бліжэй-

шыя гады. І сапраўды, калі закрыты жыллёвага дабрабыту прыняць рассяленне па прынцыпу кватэра на сям'ю, то мэта, відаць, будзе рэалізавана ў бягучай пяцігодцы.

Цяпер важна захаваць тыя высокія тэмпы нарошчвання жыллёвага фонду краіны, якія былі дасягнуты ў 70-я гады. Між тым першыя два гады адзінацатай пяцігодкі паказалі, што жыллёвы канвеер СССР пачаў працаваць са збожжамі, план здачы новых кватэр і аднасьмейных дамоў пад засяржэнне недавыкананы на адзін працэнт. Здавалася б, прычын для непакою пакуль няма. Аднак, разглядаючы жыллёвую праграму, як адну з важнейшых у сацыяльнай палітыцы дзяржавы, саветскае кіраўніцтва палічыла наабходным вынесці гэтае пытанне на абмеркаванне ў Палітбюро ЦК КПСС і прыняць па ім адпаведную пастанову. У ёй вызначаны комплекс мер па ліквідацыі выяўленых недахопаў, намечаны шляхі па стабілізацыі работы будаўнічага канвеера, з тым каб праграма жыллёвага дабрабыту была рэалізавана ў поўным аб'ёме і ў намечаныя тэрміны.

Аляксандр ДЗЕДУЛ.

ПРАСЛАЎЛЕНАЯ МАРКА

Два разы на дзень — перад пачаткам змены і пасля — трактарабудульнікі праходзяць каля белага пастамента, на якім узвышаецца першынец Мінскага трэктарнага завода МТЗ-2. Ад гэтага трактара, вырабленага ў пяцідзясятых гадах, пачынае свой адлік слаўнае сямейства машын «Беларусь».

Больш трыццаці гадоў мінула з таго часу. Сёння, прыняўшы эстафету ад старэйшых таварышаў, на заводзе дружна працуюць прадстаўнікі дзесяткаў нацыянальнасцей СССР. На галоўным канвееры збіраюць машыны беларус В. Каландзёнак, рускі С. Дземьяшонкаў, азербайджанец С. Мамедаў... У стварэнні трактароў «Беларусь» удзельнічаюць практычна ўсе саюзныя рэспублікі: яны прысылаюць матэрыялы, вузлы, дэталі. Як вядома, вытворчасць трактароў МТЗ-50, пачатая ў 1963 годзе, з'явілася важным крокам наперад у эйчынным трактарабудаванні. Аднак ужо ў канцы дзеся-

тай пяцігодкі [1971—1975] завод перайшоў на выпуск больш магутных машын МТЗ-80/82, МТЗ-82. Далейшая мадэрнізацыя на радзіла новых — МТЗ-110 і МТЗ-102, якія яшчэ больш павысяць прадукцыйнасць працы. Узоры гэтых трактароў цяпер праходзяць дзяржаўныя выпрабаванні.

НА ЗДЫМКАХ: інжынер-канструктары Уладзімір ПРОХАРАЎ і Міхаіл МЕЛЬНИКАЎ; на пагрузачнай пляцоўцы; навучэнцы тэхнічнага вучылішча № 94 металістаў, якое рыхтуе кадры для трактарнага завода, Анатоль ЗАХАРЭВІЧ, Аляксей МУРАТАЎ, Міхаіл МАСКЕВІЧ.

Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

УНИКАЛЬНАЯ КАЛЕКЦЫЯ РАСЛІН

«ЛЯЧЭБНЫ САД»

На 94 гектарах раскінуўся Цэнтральны батанічны сад Акадэміі навук Беларусі ў сталіцы рэспублікі Мінску. Тут сабраная ўнікальная калекцыя расліннасці з усіх куткоў зямнога шара. На адной з дзялянак з назвай «Лячэбны сад» гаспадарыць лабараторыя біяхіміі раслін і тэхналогіі расліннай сыравіны. На працягу шэрагу гадоў тут праводзяцца работы па вывучэнню перспектывных дзікарослых плодоягодных раслін. Аронія (рабіна) чарнаплодная, абляпіха, ірга, брумэль ядомы, глог, барбарысы, лімоннік кітайскі сталі аб'ектамі біяхімічных даследаванняў. Пошук біялагічна актыўных рэчываў вядзецца сучаснымі навуковымі метадамі: хромаціграфіі, спектрафотаметрыі і ядзернага парамагнітнага рэзанансу.

І вось вынікі: злучэнні экстракту ароніі чарнаплоднай з дабаўленнем пэўнай дозы вітаміну С далі для хворых, якія пакутуюць гіпертаніяй, новы

сродак умацавання капіляраў.

Вучоныя змаглі даказаць, што плады абляпіхі, апрача славуэта масла, утрымліваюць янтарную кіслату. Гэтую кіслату і яе солі цяпер прымяняюць для лячэння хвароб каранарных сасудаў і сасудаў галаўнога мозгу.

І нарэшце, пошук спосабаў узбагачэння пчалінага мёду біялагічна актыўнымі рэчывамі з дапамогай саміх пчол. Інакш кажучы, ствараецца мёд з праграмаваным саставам лячэбнага кірунку. Распрацаваны канцэнтраты ароніі чарнаплоднай і абляпіхі, якія ў пэўнай дазироўцы скормліваюць пчолам. У выніку атрымліваюць чорны рабінавы мёд з кампанентамі памянёных таблетаў і жоўты — абляпіхавы, што аказвае процізапаленчае дзеянне.

Новы напрамак у раслінаводстве — лячэбнае садаводства. Яно з'явілася на стыку навук: раслінаводства і біяхіміі.

Пісьмы зблізку

БРАТЫ НЕ ВЯРНУЛІСЯ

Жыве ў Побалаве, што на Гомельшчыне, настаўнік-пенсіянер, былы партызан Лукаш Гаварушка. У гады Вялікай Айчыннай вайны два яго браты — Аляксей і Мікалай — загінулі, Першы — у радах Чырвонай Арміі, другі — у партызанскім атрадзе. Дзе і пры якіх акалічнасцях загінуў Аляксей, Лукаш Раманавіч і па сённяшні дзень нічога не ведае.

Доўгі час нічога не было вядома і пра другога брата, хаця партызану ён тут, на Гомельшчыне. І вось некалькі год назад Лукаш Раманавіч атрымаў пісьмо ад былога намесніка камандзіра партызанскага атрада Сцяпана Змушко, які і расказаў пра трагічны лёс Мікалая.

таю), жонка Леаніда і Мікалай Рослік. Там яны даведаліся, што з Парыж на станцыю Чырвоны Берг возыць пошту пры невялікай ахове — два-тры чалавекі. Мікалай вырашыў арганізаваць засаду, знішчыць ахову і захапіць пошту, дзе безумоўна, будуць важныя для нас звесткі.

Засаду арганізавалі ў нязручным месцы. А замест фурманкі, на якой звычайна вазілі пошту, з'явілася грузавая машына, у якой ехала дзесяткі два карнікаў. Партызаны на чале з Мікалаем прынялі няроўны бой. А тут яшчэ пад'ехалі на дапамогу немцам паліцаі. Групу акружылі. Мікалаю Росліку і жонцы Леаніда нека ўдалося выратавацца, а ваш брат і Леанід загінулі.

Вось такое пісьмо атрымаў Лукаш Раманавіч. Адшукаўшы магілу брата, ён перавёз яго астанкі на радзіму, на побалаўскія могілкі. Жыхары вёскі Радуша, каля якой прыняў свой апошні бой Мікалай Гаварушка, паведамілі яшчэ некалькі акалічнасці яго гібелі. Так толькі праз сорак год стала вядома пра подзвіг партызана.

Яфім ГАВАРУШКА.

КАЛІ ПРАФСАЮЗ СКАЗАЎ «НЕ!»

ЗНЯЛІ ДЫРЭКТАРА...

Вы прачыталі заглавак, і ў вас, відаць, адразу ўзнікла пытанне: за што? Прадпрыемства не выконвала план? Не. Якраз наадварот: тут філіял вытворчага аб'яднання «Мінскбудматэрыялы» заўсёды быў на вышыні. Нядбайны гаспадар быў дырэктар? Гэтага таксама не скажаш. Сярод калег В. Хацько лічыўся аўтарытэтным і энергічным кіраўніком. Дык што ж было прычынай яго нечаканага звальнення, ды яшчэ па патрабаванню прафсаюза?

— Нічога дзіўнага тут няма, — расказвае загадчык аддзела аховы працы Беларускага рэспубліканскага савета прафсаюзаў Генадзь Калінін. — Хацько, імкнучыся любымі сродкамі дасягнуць высокіх вытворчых паказчыкаў, не забяспечыў выкананне некаторых пунктаў калектывнага дагавора, у прыватнасці марудзіў з вырашэннем асобных пытанняў, звязаных з аховай працы і тэхнічай бяспекі.

На просьбы рабочых правесці неабходныя мерапрыемствы, працягвае Г. Калінін, адміністрацыя прадпрыемства адказвала фармальнымі абяцаннямі. Нармалізаваць становішча спрабавала мясцовае прафсаюзнае арганізацыя. Але гэта таксама мала што дало. І тады па сігналу прафкома гэтай справай занялася больш высокая інстанцыя — рэспубліканскі

камітэт галіновага прафсаюза. Па яго патрабаванню міністэрства вызваліла Хацько ад пасады дырэктара.

Аналагічны выпадак меў месца і на Слуцкім торфабрыкетным заводзе. За парушэнне правіл тэхнікі бяспекі па патрабаванню рэспубліканскага камітэта галіновага прафсаюза ад пасады галоўнага інжынера прадпрыемства быў вызвалены Л. Маглыш.

Права патрабаваць адстаўкі адміністрацыя за парушэнне ім палажэнняў аб працы, за невыкананне абавязкаў па калектывных дагаворах замацавана за прафсаюзамі саветцам заканадаўствам, у прыватнасці артыкулам 250 Кодэкса законаў аб працы Беларускай ССР.

— Наколькі актыўна карыстаемся мы гэтым правам, — гаворыць Г. Калінін, — сведчыць хаця б той факт, што толькі за мінулы год лёс згаданых ужо нам Хацько і Маглыша падзялілі ў нас у рэспубліцы больш дзюх тысяч кіраўнікоў розных рангаў. Галоўная прычына — невыкананне тых ці іншых раздзелаў калектывных дагавораў. Зразумела, гэта крайняя мера. Галоўная ж наша мэта — папярэджваць парушэнні, усебакова клапаціцца пра паляпшэнне ўмоў працы і жыцця рабочых і служачых. Шмат у чым гэтаму спрыяе і працоўнае заканадаўства, і жорсткія

стандарты, і нормы аховы працы, і ў рэшце рэшт сістэма прафсаюзнага кантролю за дзеяннямі адміністрацыі.

Такі кантроль на прадпрыемствах Беларусі вядуць штатныя работнікі прававой і тэхнічнай інспекцыі прафсаюзаў, якія абаліпаюцца на дапамогу прыкладна дзюх тысяч сваіх актывістаў. Іх правы і паўнамоцтвы даволі шырокія. Яны, да прыкладу, маюць доступ на любы ўчастак работ, да любой нарматыўна-тэхнічнай дакументацыі. Калі прафсаюзна інспектар раптам выявіў парушэнні норм аховы працы, ён выдае адміністрацыі загад аб іх выкараненні, і гэта абавязкова павінна быць выканана. Ні міністэрства, ні пракурор, ні суд не могуць адмяніць загад. У інтарэсах здароўя людзей інспектар мае права спыніць станок ці работу ўчастка, а па яго заяве прафорганы, якія стаць вышэй, — работу цэха ці прадпрыемства.

Адным словам, прафсаюзы непрымырныя да ўсялякіх, хай нават асобных, праўленіў «эканоміі» на шкоду рабочым. Непрымырныя і патрабавальныя настолькі, што падчас выказваюць недавер дырэктару і патрабуюць яго адстаўкі, як гэта прывядзена вышэй у нашых прыкладах.

І. МЕНЧУК.

ГЕНИАЛЬНОСТЬ МЫСЛЕЙ, ВОПЛОЩЕННЫХ В ЖИЗНЬ

ЛЕНИН И СОВРЕМЕННОСТЬ

Летом этого года исполняется 80 лет с момента образования КПСС — первой в истории человечества пролетарской партии нового типа. Создателем и вождем этой партии был В. И. Ленин.

Выдающийся ученик К. Маркса и Ф. Энгельса, он не только глубоко овладел их учением, но и развил его дальше, обогатил новыми выводами, основанными на обобщении опыта освободительной борьбы народов в XX веке.

Ленинский этап в развитии революционной теории рабочего класса неотделим от его более раннего периода, непосредственно связанного с именем К. Маркса. Ленинизм — это не добавление к марксизму, не его частная интерпретация, а сам марксизм, продолжающий жить и работать на будущее в современную эпоху.

Попытки оторвать ленинизм от марксизма, предпринимаемые его явными или скрытыми врагами, так же бесплодны, как и попытки изобразить современное буржуазное общество принципиально отличным от капитализма, существовавшего при жизни К. Маркса и Ф. Энгельса, или сконструировать такие модели социализма, которые пригодны лишь в определенных исторических эпохи или в определенных странах. Марксизм-ленинизм универсален, как универсална в своей области любая подлинная научная концепция, отражающая объективную истину, которая существует независимо от степени развития или своеобразия процесса познания в ту или иную эпоху, в той или иной стране. Объективная истина, раскрываемая марксизмом-ленинизмом, — это непримиримость интересов угнетателей и угнетенных, эксплуататоров и эксплуатируемых, хозяев и людей, живущих своим трудом, противников всеобщего человеческого прогресса и его сторонников. Марксизм-ленинизм воплотил в себе надежды и устремления к лучшему бесчисленных поколений людей, живших или живущих на земле. Он указывает каждому человеку, независимо от его религиозной, расовой, национальной или социальной принадлежности, путь к счастливой жизни, возможной лишь в условиях, когда так же счастливы, как и он, все другие люди. К. Маркс, Ф. Энгельс, В. Ленин были величайшими в истории гуманистами. Такой же последовательно гуманистический характер носит и их учение. Недаром оно вызывает злобу и ненависть тех, кому безразличны интересы народных масс и кто строит свое личное благополучие на горе, унижении и подчинении других.

Основоположники марксизма жили в то время, когда пролетариат, призванный возглавить борьбу всех трудящихся за свое освобождение,

еще только собирал силы для решающей схватки с угнетателями. Капитализм — последний эксплуататорский строй — тогда развивался по восходящей линии, подчиняя своему влиянию все новые и новые народы.

Ленин начал свою революционную деятельность в канун XX века, в самом начале новой исторической эпохи, ставшей временем крушения капитализма и победоносного утверждения социализма. Руководствуясь учением марксизма, он определил конкретные пути борьбы рабочего класса, всех трудящихся в эту бурную, переломную эпоху, продолжающуюся и поныне.

Первым всемирно-историческим приложением ленинизма к революционной практике XX века стало создание партии большевиков-коммунистов, в основу строения и политики которой были положены те же принципы, которые вдохновляли революционные рабочие организации, руководимые К. Марксом и Ф. Энгельсом. Ленинская концепция партии явилась восстановлением от оппортунистического искажения и дальнейшим развитием идей о пролетарской партии, разработанных творцами марксизма. Не случайно именно ленинский тип боевой авангардной партии, противостоящей миру насилия и угнетения, утвердился в XX столетии во всем международном революционном рабочем движении. Ему противостоит тип реформистской, оппортунистической партии, насаждаемый явными противниками марксизма или ревизионистами, которые таким образом пытаются подчинить рабочий класс идеологическому и политическому влиянию буржуазии. Ничего общего с марксизмом-ленинизмом не имеют и попытки левых элементов сделать ставку на заговорческие организации, не способные стать подлинным авангардом трудящихся.

80 лет назад вокруг Ленина сплотилась первая тысяча самоотверженных бойцов-коммунистов. В 1917 году, когда произошла Великая Октябрьская социалистическая революция, их уже было 350 тысяч. Сейчас КПСС насчитывает в своих рядах более 18 миллионов человек. Десятки миллионов коммунистов имеется ныне на всех континентах. Компартии активно действуют в 94 странах мира. С ними тесно сотрудничают десятки революционно-демократических и других прогрессивных партий и организаций. Под знаменем марксизма-ленинизма живут и борются народы стран мирового социалистического содружества, других социалистических государств, многих развивающихся стран, провозгласивших социалистическую ориентацию. Правящие партии не менее 30 стран официально признают марксизм-лени-

низм в качестве важнейшей основы своей идеологии и политики. 1 миллиард 750 миллионов жителей насчитывают страны, избравшие путь социалистического развития или идущие по этому пути. Сотни миллионов людей в других странах связывают с социализмом свои надежды на будущее, на сохранение мира, на социальный прогресс. Наука о социализме — марксизм-ленинизм — давно уже превратилась в самую влиятельную идеологическую и политическую силу современности.

КПСС верна заветам своего основателя и вождя. Ленинская партия, учитывая возросшую мощь социализма, проводит глубоко реалистическую политику, направленную на дальнейшее совершенствование развитого социалистического общества, на обеспечение еще большего роста материального и культурного уровня жизни советских людей. В центре всей внутривнутриполитической деятельности КПСС — забота о человеке, о его насущных нуждах, о его будущем.

Эта же цель является определяющей и для внешнеполитической деятельности советских коммунистов. Ленин убедительно показал, что только социализм способен навсегда оградить человечество от войн, от гонки вооружений, от империалистических захватов и диктата. Мир всем народам, добрососедство, взаимопомощь, уважение интересов других государств, строгое соблюдение норм международного права — все эти и другие широко известные принципы советской внешней политики, разработанные Лениным, полностью соблюдаются КПСС.

Ленинская партия идет в авангарде борьбы всех прогрессивных сил на земле против империализма и гегемонизма, за разоружение, разрядку, мирное сотрудничество народов. В докладе «Шестьдесят лет СССР» на торжественном заседании в Москве в декабре 1982 года Генеральный секретарь ЦК КПСС Ю. В. Андропов так охарактеризовал курс КПСС в международных делах. «Мы — за широкое, плодотворное, свободное от диктата и вмешательства в чужие дела сотрудничество всех народов планеты к их взаимной выгоде и на благо всего человечества. Советский Союз будет делать все от него зависящее, чтобы обеспечить нынешнему и грядущему поколениям спокойное мирное будущее. Это цель нашей политики, и от нее мы не отступим».

Идеи Ленина — это прочная основа деятельности КПСС. Они — научное выражение коренных надежд и устремлений, которыми и сегодня живет человечество.

Всеволод ИВАНОВ,
доктор исторических наук, профессор.
(АПН).

Дзвесце юнакоў і дзяўчат з Беларусі — байцоў Усесаюзнага ўдарнага камсамольскага атрада імя Юрыя Гагарына — накіраваліся на ўзвядзенне ўчастка чыгункі Сургут — Урангой і ў Комі АССР, дзе будучы будаваць жыллё для работнікаў нафтавай і газавай прамысловасці.
НА ЗДЫМКУ: будаўнікі з Гродна — байцы атрада імя Юрыя Гагарына.
Фота А. МІКАЛАЕВА.

Што? Як? Чаму?

САЮЗНЫЯ І АЎТАНОМНЫЯ РЭСПУБЛІКІ

Большасць замежных гасцей, якія прыязджаюць у нашу краіну, бывае цяжка адразу зразумець яе нацыянальна-дзяржаўны лад. Ад іх часта можна чуць пытанні: чаму адны рэспублікі называюцца саюзнымі, а іншыя аўтаномнымі? У чым розніца паміж імі? Якія правы яны маюць?

Наша краіна Савецкі Саюз — многанацыянальная дзяржава. Яе насяляюць звыш 100 вялікіх і малых народаў, розных па культуры і мове, асабліва часта быту, але цесна звязаных паміж сабой агульнасцю гістарычных лёсаў.

У аснову нацыянальнай палітыкі Савецкай сацыялістычнай дзяржавы быў пакладзены ленинскі прынцып добраахвотнага саюза нацый. Ужо ў адным з першых дакументаў Савецкага ўрада гаварылася, што ўсім нацыям Расіі гарантуецца неад'емнае права на самавызначэнне. Усе народы атрымалі права выбраць для сябе форму дзяржаўнасці. Вядома, на гэты выбар аказвалі ўздзеянне гістарычныя, палітычныя, сацыяльна-эканамічныя ўмовы, геаграфічныя становішча і іншыя фактары. Адна народы ўтварылі свае ўласныя дзяржавы, іншыя ўвайшлі ў склад гэтых дзяржаў на правах аўтаноміі. Маладыя савецкія рэспублікі з першых дзён знаходзіліся ў цесным ваенным саюзе, які памагаў змагацца са знешнімі і ўнутранымі ворагамі рэвалюцыі. У 1922 годзе некалькі рэспублік, сярод якіх была і Беларусь, добраахвотна аб'ядналіся ў адзіную саюзную дзяржаву — Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік на падставе прынцыпу сацыялістычнага федэралізму. Цяпер у склад СССР уваходзяць 15 раўнапраўных саюзных рэспублік.

Саюзная рэспубліка — суверэнная савецкая сацыялістычная дзяржава, якая мае сваю Канстытуцыю і захоўвае права свабоднага выхаду з СССР. Акрамя пытанняў, якія вырашаюцца ўрадам СССР, саюзная рэспубліка самастойна ажыццяўляе дзяржаўную ўладу на сваёй тэрыторыі. Тэрыторыя саюзнай рэспублікі не можа быць зменена без яе згоды. Рэспубліка мае права прадстаўляць грамадзянства. Грамадзянін саюзнай рэспублікі аўтаматычна становіцца грамадзянінам СССР.

Саюзная рэспубліка мае права ўступаць у адносіны з замежнымі дзяржавамі, заключаць з імі дагаворы і абменьвацца дыпламатычнымі і консульскімі прадстаўнікамі, удзельнічаць у міжнародных арганізацыях. Беларуская ССР, напрыклад, з'яўляецца членам Арганізацыі Аб'яднаных Нацый.

Аўтаномная рэспубліка — форма палітычнай аўтаноміі. Будучы нацыянальнай дзяржавай, яна з'яўляецца састаўнай часткай саюзнай рэспублікі.

Аўтаномная рэспубліка мае шэраг такіх жа правоў, як і саюзная рэспубліка: уласнае грамадзянства, тэрыторыю, Канстытуцыю, законы, урад і суд. Але аўтаномная рэспубліка не з'яўляецца суверэннай дзяржавай. Яна не мае права выйсці са складу СССР, хоць можа перайсці з адной саюзнай рэспублікі ў другую. Напрыклад, у 1936 годзе Каракалпакская АССР перайшла з РСФСР ва Узбекскую ССР. Аўтаномная рэспубліка не можа гарантаваць грамадзянства.

У сучасны момант у нашай краіне 20 аўтаномных рэспублік. 16 з іх уваходзяць у склад РСФСР, дзве ў Грузінскай ССР, па адной ва Узбекскай ССР і Азербайджанскай ССР.

Варта адзначыць, што ў нашай краіне выбар той або іншай нацыяй сваёй дзяржаўнасці не вызначан раз і назаўсёды. Па меры змяненняў палітычных, эканамічных, геаграфічных і іншых умоў можа мяняцца і форма дзяржаўнасці. Кіргізская ССР, напрыклад, спачатку была аўтаномнай вобласцю, затым аўтаномнай рэспублікай і толькі потым стала саюзнай рэспублікай.

Як ужо гаварылася, СССР насяляюць больш за сто нацый і народнасцей. Але нацыянальна-дзяржаўных адзінак значна менш — 53. Гэта звязана з тым, што многія этнічныя групы, блізкія па мове і звычаях, аб'ядналіся ў адно дзяржаўнае ўтварэнне. Напрыклад, у Дагестанскай АССР пражывае звыш дзевяці народнасцей. Чатыры аўтаномныя рэспублікі аб'ядноўваюць на роўных пачатках па дзве нацыянальнасці. Гэта відаць і з іх назвы. Напрыклад, Кабардзіна-Балкарская АССР, дзе жывуць кабардзінцы і балкарцы.

У выніку Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі народы нашай краіны атрымалі магчымасць для свабоднага і ўсебаковага эканамічнага, палітычнага і культурнага развіцця. Браці саюз свабодных народаў садзейнічаў уздыму адсталых у сваім развіцці нацый былой царскай Расіі да ўзроўню перадавых, дазволіў дабіцца агульнага росквіту эканомікі і культуры. У СССР узнікла новая гістарычная супольнасць — савецкі народ.

Гомель. Збудоваецца ўкраіна.

Фота І. ЮДАША.

ВЫБАР, ЯКІ ЗРАБІЎ ВАСІЛЬ РАМАНОВІЧ

АДЗІНАЯ НА ЎСЁ ЖЫЦЦЁ

НА РАДЗІУСЯ гэты чалавек у Буэнас-Айрэсе, сталіцы далёкай Аргенціны, і пражыў там 26 гадоў. Ад прыроды здольны, працавіты, настойлівы, моцны здароўем, ён змог бы, бадай, адваяваць месца пад сонцам. Але не ў характары яго было працаваць локцямі — навучыцца расштурхоўваць бліжніх, дзе наступіць, а дзе пераступіць праз тых, слабейшых, каго жыццё выкінула з сядла...

страшэннай сілы — фашызму. Працоўныя Аргенціны, асабліва камуністы, спачуваюць ёй. Бацька і маці — таксама. Бацька запайвае ў металічныя банкі з-пад алею літаратуру, розную інфармацыю — для перадачы таварышам у турму...
...Свядомасць яго раптам перапоўніла адно, зусім дарослае, вялікае адкрыццё. Ён ведае, што ёсць у Савецкім Саюзе Беларусь. Зямля яго бацькоў. У часіну панавання белапалкаў яны пакінулі яе ў пошуках лепшай долі і апынуліся тут, у Паўднёвай Амерыцы. Дастатак нейкі знайшлі, а сэрцы, душэўны спакой засталіся там, у лунінецкіх вёсачках...

лес, грыбы — нейкае іх падабенства. І ўсё ж найбольш яркі вобраз Беларусі, Савецкай краіны складаўся музычны, песенны. Прырода, мастацтва — гэта лясчэй адчуць. Але я не мог ніяк зразумець зыходны пункт рэвалюцыі. Тут і бацькі не ўсё браліся растлумачыць.

тычна — кожнаму купіць або дом у дзесяць паверхаў, або паверх у такім доме, а на самай справе многім па сілах жыць толькі ў «пасёлку скрынак». Калі ты маеш патрэбу ў жыллі, а грошай, каб купіць цэлы паверх, няма, — чакае цябе звалка, сметнік. Выбірай «па густу» выкінутыя скрыні і будуй з кардон «хату».

Трэба было задумвацца ў сабе чалавека і таптаць пачуццё чалавечай годнасці ў іншых. Гэта рабіць ён якраз не мог, а значыць — і жыць у такім грамадстве. У 1956 годзе выехаў у Савецкі Саюз.

Рэвалюцыю, сацыялізм — потым здагадаўся — я мераў спачатку замежнымі меркамі. Спрабаваў ацэньваць жыццё пры сацыялізме вітрыннай раскошай капіталізму. Сацыялізм маляваў для сябе толькі блакітнымі ды ружовымі колерамі. Ужо ў Савецкім Саюзе спасцігнуў галоўную ісціну, каштоўнасць сацыялістычнага ладу жыцця. Сацыялізм — гэта перш за ўсё цікавасць да жыцця, не дэградацыя духоўная, не рэлігійны дурман, а прагрэс. Магчымасць адчуваць сябе чалавекам сярод людзей — роўным, свабодным. Калі твой лёс у тваіх руках. Для ўсебаковага развіцця — поўнае садзейнічанне грамадства. Ты можаш адчуваць вышэйшую радасць, шчасце — жыць дзеля грамадства, быць карысным Радзіме.

У «пасёлку скрынак» неверагодная антысанітарыя. Падлогі няма. Адзін кран з вадой на ўсіх жыхароў. Улады выпраўляюць такое становішча своеасабліва — аддаюць загад зруйнаваць кардонныя начлежкі. Грукоучуць бульдозеры, руйнуюць. А пасёлкі вырастаюць зноў. Штогод да мяне наведваюцца госці з Аргенціны. Расказваюць, што «пасёлкі скрынак», як і раней, — балючая рана гарадоў.

У веру і ў роўныя правы пры капіталізме. Колькі грошай у кішэні — столькі і правоў. Правоў абдурваць, піць і есці, калі іншыя галадаюць, пераступаць закон. Два гады служыў я ў арміі капіталістычнай краіны, скончыў школу марской авіяцыі. Бачыў класавую, міжнацыянальную варожасць, здэкі камандзіраў, падман. Сынкі багаццяў служылі звычайна не два гады, а два-тры месяцы. Прывяду, напрыклад, адно праўленне такіх «правоў» і «свабод». Урачы за грошы (толькі за грошы) дапамагаюць сімуляваць якую-небудзь хваробу, і «лунатыка» спісваюць...

Затым мяне даглядала... аўчарка. Так, сабака быў маім выхавателем. Цэлы дзень. Я і аўчарка — за агароджай купленага, нарэшце, бацькамі ўчастка зямлі. Хто каго выхоўваў — сабака мяне ці я яго, невядома...

...Яшчэ адно адкрыццё: бацькі — камуністы, члены нелегальнай партыі. Вось чаму столькі сакрэтаў! І Васіль яшчэ больш ахвотна выконвае даручэнні дарослых — расклейвае пракламацыі, ідзе ад завода да завода, нясе рабочым вестку аб рашэнні распачаць забастоўку... Дзецам усюды пранікнуць лягчэй.

Не веру ў роўныя правы пры капіталізме. Колькі грошай у кішэні — столькі і правоў. Правоў абдурваць, піць і есці, калі іншыя галадаюць, пераступаць закон. Два гады служыў я ў арміі капіталістычнай краіны, скончыў школу марской авіяцыі. Бачыў класавую, міжнацыянальную варожасць, здэкі камандзіраў, падман. Сынкі багаццяў служылі звычайна не два гады, а два-тры месяцы. Прывяду, напрыклад, адно праўленне такіх «правоў» і «свабод». Урачы за грошы (толькі за грошы) дапамагаюць сімуляваць якую-небудзь хваробу, і «лунатыка» спісваюць...

Кожны пражыты год прыбаўляў сталасці, набліжаў да мяжы, калі абавязкова трэба было выбіраць — працягваць вар'яцкую пагоню за падманлівымі спакусамі капіталістычнага раю або рашуча пайсці шляхам, які падказвала сумленне, які памалу ўжо акрэсліваўся. Яго, члена федэрацыі камуністычнай моладзі Аргенціны, дэлегата маладзёжнага славянска-

Неаднолькавыя дні і дзянькі, падзеі і падзейкі, як тыя дамы і непрывабныя хацінкі беднякоў Буэнас-Айрэса, складваліся ў нешта не зусім цэльнае і зразумелае — горад яго сведадчування.

Таму аб ёй успомніў, што бачыў у гэтым багатым доме шмат рускіх людзей, эмігрантаў. Яны спявалі прыгожыя песні і плакалі... па Радзіме... Што ж гэта такое, думаў я. Плачуць па сваёй зямлі, а жывуць за мяжой.

Дваццаць шасць гадоў я пражыў у капіталістычным свеце і столькі ж у Савецкім Саюзе. Магу меркаваць. Я не веру ў свабоды капіталістычнага свету, дзе над чалавекам пануе рэлігія, а ідал агульны — грошы.

Я не веру ў свабоды грамадства, дзе можна — тэрэ-

...Ён вучыцца. У школе пры царкве. Епіскап выбірае яго сваім памочнікам, і ў час службы хлопчык, разадзеты ў карункі, падае чашу, кржыць...
...Бацька даручае аднесці ў адно месца запіску і чамусьці вельмі доўга папярэдзвае, што яна не павінна трапіць у чужыя рукі, асабліва паліцыі...
...Недзе далёка-далёка на свеце ёсць краіна — Савецкі Саюз. Яна вядзе вайну супраць

Разумеў: Радзіма — нешта зусім іншае. Стараўся скласці яе вобраз. Крху ўяўляў сабе

га кангрэса краіны, паследуе паліцыя. Допыты, візіты супрацоўнікаў спецаддзела дамоў, збіранне звестак аб ім па суседзях і г. д. Усё ішло да таго, што з вучобай у вышэйшым інстытуце радыёвжывання, студэнтам якога быў, прыйшлося б расстацца: пасля кожнага курса трэба прад'яўляць дакумент аб палітычнай надзейнасці. І наўна было б разлічваць цяпер на атрыманне такога пасведчання. Улады збіраліся зрабіць звычайную «операцыю», пасля якой сумленны чалавек — адрэзаны кавалак і нішто іншае.

...Жыхары вёскі Ляхва, роднай вёскі яго бацькі, ішлі «паглядзець на амерыканца». Апанаса Васільевіча і Фёклу Івану яны ведалі, а вось сына іх, Васіля... Дзівіліся на яго модны капялюшкі, на штаны-дудачкі... А хлопца дзівіўся таксама. Тое, як прымалі вяскоўцы іх, чужых людзей са свету, уразіла да глыбіні душы. Дом родзічаў не ўмяшчаў знесеныя з усёй вёскі сталы — іх расставілі ў двары. Месяц люты, марозна, а нічога, акрамя цеплыні, ён не адчуваў. Адрозу і назаўсёды зразумеў тут усё, над чым некалі ламаў галаву там, за мяжой.

Васіль Апанасавіч знайшоў Радзіму і самога сябе. Скончыў у Мінску тэхналагічны інстытут, уступіў яшчэ студэнтам у партыю. Ажаніўся, выхоўвае з жонкай Тамарай дачку. Мае ў Мінску кватэру. Працуе ў рамонтна-наладачным упраўленні «Захадхімрамбудмантаж» прарабам. «Гэта наш лепшы прараб, — казалі ў партыйным бюро, — выдатны спецыяліст, ініцыятыўны, сумленны чалавек».

— Я зразумеў вытокі нашай сілы. Скажу адным свяшчэнным словам: патрыятызм. Савецкі патрыятызм. І яшчэ, — дадаў ён вельмі сур'ёзна, — навучыўся я добра збіраць грыбы... У нашых лясах...

Сказаў і паціснуў мне руку Васіль Рамановіч — савецкі грамадзянін, чалавек, які выбраў назаўсёды сацыялізм, Радзіму, адзіную для кожнага з нас, як жыццё.

Валянцін ДУБОУСКІ.

НА ПОЛИГОНЕ ПОД МОСКВОЙ

ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЕ КОЛЬЦО

— Идея исследования подвижного состава на специальном пути, — говорит директор Всесоюзного научно-исследовательского института железнодорожного транспорта (ВНИИЖТ) лауреат Государственной премии СССР Александр Лисицын, — была выдвинута еще в 1901 году профессором Юрием Ломоносовым. Но реализовать ее удалось только при Советской власти, когда в 1932 году под руководством профессора Николая Белокопыта было завершено строительство Экспериментального кольца на станции Щербинка, под Москвой. Впервые в мировой практике была создана база, позволяющая соединить лабораторную часть исследований с реальными условиями эксплуатации. За рубежом подобные полигоны появились много позже: в КНР — в 1960, в ЧССР — в 1963, в США — в 1980 году. По оснащению и диапазону исследовательских работ они пока уступают советскому полигону.

до серийного внедрения на всех электропоездах постоянного тока эффективная быстродействующая защита в режиме рекуперативного торможения. Здесь же решены сложные вопросы рекуперативного торможения на локомотивах переменного тока, которые сейчас стали основной тяговой силой железных дорог страны.
Два года назад в СССР начали водить поезда-тяжеловесы. Это, по существу, два-три поезда, соединенные вместе. Для вождения таких составов были разработаны устройства, обеспечивающие соединение электропоездов ВЛ-80Р и отдельных его секций по системе многих единиц. Упомянутый электропоезд относится к машинному второму поколению, пришедшим на смену традиционной системе ступенчатого регулирования. Тиристорная техника сегодняшнего дня позволила перейти к созданию электропоездов третьего поколения — с бесколлекторными тяговыми двигателями.
Большой объем работ проводится по повышению надежности тепловозов и вагонов. В последнее время на полигоне стали испытывать вагоны при полной их загрузке в составе поезда массой 10 тысяч тонн, с пробегом более 500 километров в сутки. Это позволяет получить достоверные данные в 8—10 раз быстрее, чем при обычных эксплуатационных испытаниях.
Постоянно ведутся испытания различных конструкций верхнего строения пути и полувагонов с загрузкой трех градаций, соответствующих осевым нагрузкам 21, 23 и 25 тонн. Суммарный пробег каждого вагона с указанными нагрузками достигал 600 тысяч километров. Эксперимент такого масштаба был организован впервые в мировой практике. Результаты испыта-

ний позволили заказать промышленно-сти вагоны, грузоподъемность которых увеличена на 5 тонн, что равнозначно увеличению перевозок на 70—80 миллионов тонн в год.
Совсем недавно на кольце завершился эксперимент, проведение которого в условиях действующих железных дорог вряд ли возможно. Речь идет о проверке технических средств, входящих в АСУ движением поездов. На верхнем уровне эта система имеет вычислительный центр, соединенный каналами связи со станционными устройствами. На нижнем уровне системы — аппаратура локомотивной автоматики. По командам из центра, расположенного в Москве, осуществлялось управление локомотивом на кольце, который воспринимал и выполнял команды в автоматическом режиме.
Жизнь рельса, как говорят специалисты, определяется не временем, а нагрузками. В СССР она в шесть раз больше, чем в США. На полигоне есть специальный корпус, где проводятся испытания рельсов на температурную стойкость. Я попросил испытателей показать, как это делается, и задал температуру минус 70 градусов — такая иногда возможна в некоторых районах Сибири.

уже есть рельсы, которые выдерживают и более низкие температуры.
Результаты испытаний позволяют ученым давать рекомендации производственникам о лигатуре металла, технологии изготовления рельсов, способах их закалки. На полигоне постоянно экзаменуется 25—30 образцов рельсов.
Сегодня на линии Москва — Ленинград по обычному пути, где идет напряженное движение грузовых и пассажирских поездов, курсирует экспресс, развивающий скорость до 200 километров в час. Регулярно, как мы уже отмечали, осуществляется на линиях и проводка поездов-тяжеловесов. В одном случае — большая скорость, в другом — солидный вес. Как остановить такие поезда в экстренной ситуации?
И снова я прошу испытателей, уже в другом корпусе, показать, как это делается. Прошу смоделировать скорость 200 километров в час и нагрузку на ось 24,5 тонны (в реальной жизни она не превышает 22 тонны). Колесную пару разгоняют на стенде до заданных значений и включают экстренное торможение. «Поезд» был остановлен за 68 секунд, а тормозной путь составил 1 974 метра. Температура поверхности колес на глубину четыре миллиметра достигла 200 градусов по Цельсию. Но я видел, как изпод колодок вылетал веер искр. Мне объяснили, что температурный предел 600 градусов: новые чугунные колески, в которые включены некоторые присадки, выдерживают такой нагрев.
День и ночь по кольцу идут поезда: решаются задачи, поставленные самой жизнью.

ДМИТРИЙ САСОРОВ.

Знакомлюсь с принципами работы полигона, а потом электропоезд мчит нас по Экспериментальному кольцу, на котором всего одна станция. Это — пункт и отправления, и прибытия. Мы едем по большому кольцу, протяженность которого 6 000 метров. Внутри него еще два кольца по 5 700 метров.
Пути полигона электрифицированы на постоянный и переменный ток, оборудованы автоматической диспетчерской системой управления и регулирования движением поездов, специальными средствами связи и сигнализации.
На полигоне прошли испытания все новые образцы электропоездов и электропоездов, скоростные пассажирские локомотивы, отработана и доведена

Путь полигона электрифицированы на постоянный и переменный ток, оборудованы автоматической диспетчерской системой управления и регулирования движением поездов, специальными средствами связи и сигнализации.
На полигоне прошли испытания все новые образцы электропоездов и электропоездов, скоростные пассажирские локомотивы, отработана и доведена

Кусок стандартного рельса достали из холодильника и положили в камеру. Копер весом две тонны подняли на 10-метровую высоту. Сорвавшись оттуда, он грохнул по рельсу. Когда открыли стальные створки камеры, увидели крошево. В местах излома металл больше походил на доменный шлак — такой вид придал ему структурные изменения, происшедшие под действием низкой температуры. Металл стал хрупким, как сахар. Сейчас

(Працяг. Пачатак у №№ 12—15).

Ну канешне, зараз ён пачне чапляцца, можа, паб'е ці нават застрэліць яго — хіба ім доўга. Пятрок як быў, з адной босай нагой, сашкандыбаў з дрывотні і стаў на сушэйшы.

— Млеко! Варум нікс млеко?

Фельдфебель чакаў адказу, з ім побач стаялі яшчэ два немцы, суды ж усё ў незашпільным кіцелі з мноствам гузікаў на грудзях кіраваў афіцэр.

— Дык карова пасецца, — проста сказаў Пятрок, трохі дзівачыся гэтаму найўнаму пытанню.

— Ком карова! Бістро! Ты паняль? — прагергэтаў фельдфебель, і Пятрок падумаў: аднак жа далася ім тое малако. Ці ў іх няма чаго іншага жэрці, што яны так прычаліліся да малака?

— Ком карова! Нах хауз карова! Паняль?

— Паняў, — паняла сказаў Пятрок і павярнуўся назад да дрывотні. Трэба было ісці шукаць у парасніках Сцепаніду з Бабоўкай.

Тыя, у садку, ужо ўзлезлі на другую яблыню, з кіславатымі невялікімі яблычкамі, якімі было густа абсыпана сучка, і латашылі іх там у кішані і пілоткі. Двое іншых выглядалі штосьці ў доле, сноўдалі на градах, топчучы не выбраныя яшчэ буракі і цыбулю. Цяпер Пятрок нічога не сказаў ім — хай хапаюць, хоць падавацца. Ён знайшоў у баразне свой апорак і пайшоў разораю да раўка. Было пэўна ўжо, што ўся гародніна, садавіна ды і ўся гаспадарка пойдзе на скрут і бурэнне, цяпер не ўберажэш нічога. Пашэнціла б уберагчы галаву.

Знарок ён ішоў нетаропка, думаў і слухаў, ці не грукне яшчэ стрэл на сядзібе, мусіць жа, адной курыцы ім будзе мала. І сапраўды, толькі ён дайшоў да беражка рова, як ззаду бахнула тры разы запар. Пятрок азірнуўся — не, адсюль не відно было, мусіць, стралялі па той бок сядзібы ці на падворку. Хай бы яны перастраляліся там самі, меней было б на свеце. Але, мабыць, сваіх не застрэліць, а курчак ці застанецца хоць на развод. «І глядзі, во так і не збіраюцца на працу, лядзіць той мост — ці ў іх выхадны сёння, ці якое нямецкае свята?» — думаў Пятрок. Так хацелася яму высці, і не вяртацца на гэты хутар, тым болей, што разгулялася добрае надвор'е, у небе праяснілася, стала прыгравала невысокае сонца, ветрык зайшоў з паўдня і зранку быў цёплы і ласкавы. Такое выдараецца не часта ўвосень. Можна, то зачыналася бабіна лета з яго спазналай, скуполі, але такой жадаюна радасцю ў прыродзе. Каб не гэтыя злыдні.

Аднак дзе ж было шукаць Сцепаніду? Ён ужо прайшоў паўз кусты на ўзгорку, пастаяў ля белага, без кары калоды паваленага дуба, услухаўся. Сцепаніды нідзе не было чутна, і ён падумаў, што так не доўга спазніцца, што тады скажучы немцы? Яшчэ з той вайны Пятрок чуў, што ў войску не любяць, калі загады выконваюцца не бягом, не паспешліва, і бяда таму, хто не таропкі, марудны, ці не дужа ўвішны. Дык то ж у сваіх, рускіх, а ворагі яшчэ болей крутыя: не патрафіш — стрэльшчык, як тую курыцу, і не трапянешся.

Добра набегаўшыся па зарасніках у Бараннім Лозе, ён не ўбачыў, а ўчуў Бабоўку, як тая паціху шамацела ў кустоў акрай балацівінкі. Побач стаяла Сцепаніда. Нейкім ваўкавата-зласлівым позірмак яна здалеку ўперлася ў Петрака і насцярожылася, мабыць адчуўшы надобрае.

— Куды ўлезла! Ледзьве найшоў, — казаў ён, прадзіраючыся праз маладую гушчу асініку. — Малака патрабуюць.

Сцепаніда хвіліну падумала, услухалася.

— Скажаў бы: няма. Учора ўсё эжэрлі.

— Сказалі прывесці карову. Мусіць, самі будуць даць. Курыцу застрэлілі, яблыні спрэс абтрэслі.

Сцепаніда спакойна, аднак, выслухала тыя невясёлыя навіны, нічога не запыталася, толькі паправіла ражкі хусткі на шыі.

— Скулля ім, — урэшце абвясціла яна і пайшла да каровы, якая тым часам адыхлала воддаць у кустоў.

Пятрок падумаў, што яна забратае Бабоўку і яны хуценька павядуць яе да дому, але Сцепаніда рашуча прысела да вымя і ўзялася за сіскі.

— Што ты ўдумала?

— Што бачыш.

Ну канешне ж, яна пачала даць карову ў траву, і Пятрок аж спалохаўся.

— Але ж малако!..

— Скулля, сказала, а не малака, «Мабыць, скулля», — падумаў ён спакваля, назіраючы, як белыя струмені малака з-пад яе рук б'юць у дробную, перасыпаную апалым лісцем траву. Ён ужо ведаў характар жонкі і разумёў, што Сцепаніду не перапросіш, асабліва та-

кую, пакрыўджана-зацітую пасля ўчарашняга. І ён з пакораю моўчы стаяў у кустоў, пакуль яна не выдаіла карову.

— Да-а... Што рабіць?

— На во, вядзі. Хай доцяць.

Сцепаніда накінула карове на рогі вярочыну, другі канец яе сунула Петраку ў рукі.

— Вядзі!

Ён павёў карову на ўзлесак да сцежкі, Сцепаніда ішла воддаць ззаду. Бабоўка, мабыць, мала што разумеечы з намераў гаспадароў, то ішла, то спынялася, хапала з-пад ног які клок травы, мусіць, не напасвілася і не імкнула дамоў. Бы адчувала, што нічога добрага яе там не чакае, да вечара ж было яшчэ доўга. Пятрок з натугай пераступаў нагамі ў апорках, ён таксама непакоіўся, адчуваючы, што гэта ж зусім нягожа — прывесці карову без малака. Але што ён мог зрабіць — карова гэта ўжо не

— Вас іст дас? — запытаў ён, паказваючы на вядро. — Варум нікс млеко?

— А хто ж яго ведае, — са шчырасцю, на якую быў здольны, сказаў Пятрок і амаль аддана паглядзеў у злыя вочы фельдфебеля. Пунсовы твар таго стаў і яшчэ чырванейшы.

— Варум? — гучна гыркнуў ён і звыкла хапіўся за сваю аграмадную кабуру.

— Бо не дае. Запускацца будзе. Цяльняя яна, — палохаючыся, нязграбна схлусіў Пятрок, у думках ужо лаючы жонку: трэ было ёй гэтак выдойваць. Хай бы задавіліся тым малаком — гінуць праз яго Петраку зусім не хацелася.

Немцы на падворку спынілі гульнію, адзін з мячом пад пахаю падышоў бліжэй, за ім з цікаўнасцю на тварах падышлі іншыя. Усе па чарзе зазірнулі ў амаль пустое вядро, на донцы якога бягла лыжка малака — не болей. Фельдфебель нешта перагаварыў са

Васіль БЫКАЎ

ЗНАК БЯДЫ

УРЫЎКІ З АПОВЕСЦІ

ягоная ўласнасць, гэта болей ўласнасць жонкі. А пасля ўчарашняга Сцепаніда, канешне ж, пакрыўдзілася, і было ад чаго. Ён бы таксама пакрыўдзіўся, калі б яго так адцябалі рэзальверным шомпалам — пакуль жа яго толькі палохалі. Аднак да спалоху і страху ўвогуле ён даўно ўжо прывык, і хоць палохаўся часта, навучыўся хутка спакайнецца, інакш бы не ўтрываў у жыцці. Асабліва ў вайну.

Як нешта чуючы, Бабоўка зусім заўпарцілася і ад гарада — не хацела ісці далей: упірлася нагамі, выкручвала галаву ў вярочыне, азірлася на гаспадыню. Пятрок пакрыўкаў на яе, тузаў за вярочку, але, пакуль ззаду не сцэбанула дубом Сцепаніда, карова не слухалася. Яшчэ ад рова стала чуваць, што немцы і не думалі вымятацца з хутара — гамана там стаяла ў самым разгары, чуўся смех, нешта мерна паціху бахала ў паветры. Пятрок угледзеўся ў антонаўку ля істопкі — толькі на вяршку яе засталася некалькі драбнейшых яблык, а так усё дрэва было абтрэсена; унізе звісаў да зямлі зламаны сук. Увесь іх агарод быў здратаваны ботамі, грады растаптаны; на агурэчніку сям-там відаць былі раздушаныя насенныя агуркі. «Во кара боская, — гаротна падумаў Пятрок. — За якія толькі грахі! І чаму гэта на мяне менавіта абрынулася такое? Хіба мала было ім гарадоў, мястэчак ці вёсак, нашто ім прыдаўся гэты богам забыты хутар?»

Але, мусіць, быў трэба і хутар.

Яшчэ ў гарадзе Пятрок сцяміў, што на падворку ішла гульнія ў мяч — праз вокрыкі і гергетанне чуліся тугія ўдары па гуме. Неўзабаве здаровы, нібы гарбуз, мяч выкаціўся з-за хляўка, і за ім выскачыў распараны, ажывелы ад гульні немец, ці не ўчарашні знаёмец-шафёр? Ён каротка зыркнуў праз акуллары, падхапіў мяч і схваўся на падворку за рогам хаты.

Пятрок прывёў на ўчарашняе месца Бабоўку і стаў, нічога не кажучы, чакаючы фельдфебеля, які ўжо зырыўся сюды ад кухні. Ён штосьці загадаў, і Карла з бляшным вядром у руках павалюхаў да каровы. Дужа няёмка і страхавіта зрабілася Петраку, як ён згледзеў гэта вядро, падумаў: хоць бы сабралася што ў Бабоўкі, іначай будзе бяда. Чалавек пяць немцаў у расхрыстаных апратках і з узнятымі рукамі білі ўгору мяч, спрэс вытаптаваючы мураву на падворку; нешта абмяркоўваў з кухарам кадоўчык-фельдфебель, а Карла набліжаўся. Пятрок не выпусчаў з рук вярочку, толькі падабраў яе карацей. Бабоўка паранейшаму бозна азірлася на немцаў і вялікімі бухматымі вейкамі міргала на кожны ўдар па мячы. Карла, як і ўчора, прысеў пад ёй і, снуючы выпнутымі локцямі, пачаў даць.

Ды, мусіць, доўга даць не было чаго, карова не хацела стаяць, хоць Пятрок і трымаў яе, пераступала і тузалася. Праз якую хвіліну Карла падхапіў пустое вядро і выпрастаўся. Як здалося Петраку, ён занепакоена зірнуў на яго, пасля азірнуўся на дрывотню, дзе паказалася і прапала кудысь Сцепаніда, пасля прагергэтаў штось да фельдфебеля. Той рашуча скіраваў да кухні.

злым кухарам, які таксама прыдыбаў сюды і стаяў, болей узіраючыся ў Петрака, чым у вядро ці карову. За кароткую паўзу, калі ўсе яны змоўклі, фельдфебель расціліў кабуру і паволі выцяг з яе свой рэзальвер з тонкім ствалам і тоўстаю чорнай ручкай.

Каторы ўжо раз спалохаўшыся, Пятрок падумаў, што мабыць жа, запытаюць, перш чым застрэліць, мабыць, і яму штось трэба сказаць перад смерцю, хоць вылаецца, ці што. Але, збіты з панталыку, ён проста забыўся на словы. Ён толькі глядзеў на ўсе вочы, як фельдфебель, абруч ухаліўшы рэзальвер, хлэстка шчоўкнуў затворам і жвава вертануўся да Бабоўкі.

— Вэк, ферфлюхтэр...

Кароткім ударам локця ён адпіхнуў Петрака ад каровы, выхаліў з яго рук вярочыну. Бабоўка матлянула галавой, дужа скасавурылася, нібы ўчуўшы пагібель, а немец неак хутка, нібы незнарок, бахнуў стрэлам у яе такое чуйнае заўжды, рухавае вуха.

Пятрок думаў, яна рванецца ці зараве, а яна неак дужа пакорліва ўпала на падкурчаныя ногі і тыкнулася пысай у гразь. Паволі кладучыся на бок, адкінула на траву голаў, зранкі ў яе вялікіх вачах закаціліся ўніз, з храпы вырваўся непрацяглы ўсхрып, і яна канчаткова выцягнулася на падворку. Толькі па скуры некалькі разоў прабегла дрыжак-сударага, і ўсё ў ёй знерухомела.

У Петрака дробненька трэсліся рукі і ўсё нутро зябка дрыжэла, калі ён хістка пайшоў з падворка, дзе фельдфебель пакрыўкаў ужо на немцаў — мусіць, нешта загадаў.

НАДВЯЧОРКАМ, як пачало ўжо змяркацца, пакрактаўшы трохі і пасварыўшыся з жонкай, Пятрок мусіў нагарабіць ў начовачкі высушанага на печы жыта і пайшоў у істопку. Трэба было малаць: на хлеб ці на гарэлку, бо ўжо стала відаць, што без таго і без другога на гэтым свеце пражыць немагчыма.

Жорны былі старасвецкія, з тонкімі, пабітымі і сцягнутымі абручом камянямі, даўно не насяканымі, малолі не дужа спраўна, адной радасці, што круціць іх было не надта каб цяжка. І Пятрок памалу круціў за млен, нячаста падсыпаючы цэплататага жыта з начовак, і неадчэпна думаў пра рознае, болей благое, што цяпер, бы мошка ў спіку, лезла ў яго галаву.

Вайна, канешне, нікому не ў радасць, лічы — усім гора; але калі тое гора праз немца, чужынка якога, дык што ж тут і дзівіцца, гэта як мор — чума ці халепа, тут на каго наракаць? Але калі гэтая чума праз сваіх, вясковых, тутэйшых людзей, вядомых усім да трэцяга калена, якія раптам перасталі быць тымі, кім былі ўсё жыццё, а зрабіліся нелюдзьмі, звар'ём, падуладным толькі гэтым набрыдам-немцам, тады як разумець тое? Ці яны раптам ператварыліся ў звар'ём і вытвараюць такое па чужым прымусу, прытаптаўшы ў сабе ўсё чалавечае, ці, можа, яны і не былі людзьмі, адно прытвараліся імі ўсе гады да вайны, якая

разбудзіла ў іх звар'ём. Па натуре сваёй Пятрок быў чалавек ціхі і мяккі — гэтакі, якімі была большасць у Выселках: страхавіты, зважлівы, трохі набожны. Такія ж былі і продкі. Дзед, бывала, ніколі не дазваляў сабе сказаць грубае слова не толькі на каго з сямейнікаў, але і на сялянчана, местачкоўцаў, аблаяць якую жывёліну, як гэта павялося зараз, калі нават падлеткі і тыя ўсё з мацюгом да каня ці каровы. Крыў бог, каб ён калі зрабіў каму шкоду ці ўзяў не сваё з двара або з поля. А цяпер?.. Добра, што ён не дажыў да такога страхавіца, не пабачыў, што робіцца ў свеце, на гэтай вайне...

Спярша, як толькі прыйшлі немцы, Пятрок наведваўся ў мястэчка, каб што-небудзь прыдбаць, зірнуць на новы парадак, а больш, каб пачуць, што робіцца ў свеце, і дазнацца, як яно будзе далей. Памятае, неак каля пакарнай сабралася ў засені пад клёнам трохі мужчын — сядзелі, курылі. Гаворка была невясёлая — усё пра тое ж. Дзён колькі назад у раён прыехаў нейкі нямецкі чын у рудым фрэнчы з чырвонаю перавязю на рукаве, казалі; прызначыў новае кіраўніцтва з мясцовых. Мужыкам увогуле гэта спадабалася, што кіраўніцтва будзе не з немцаў, не якое прысланае, а менавіта з сваіх, мясцовых. Трэхі сцакаўшы, новае начальства ўсталявалася ў мурэванай будыніне колішняга выканкома, і там ужо бачылі нямецкага перакладчыка, былога настаўніка, ціхманага халасцяка Свянтоўскага, што шэсць гадоў вятараваў ля маста ў яўрэйкі Рывы. Галоўным паліцаем адразу стаў Гуж, які перад тым толькі павіўся ў мястэчку. Неўзабаве надзеў на рукаў павязку і Антось Недасека, што надта здзівіла местачкоўцаў, бо ніхто з іх не мог сказаць нічога благага пра гэтага чалавека. Трэцім паліцаем многія абураліся адкрыта, бо даўно яго не любілі ў Выселках, але Патап Каландзёнак, мусіць, ужо прывык да таго і не дужа звяртаў увагу. Цяпер ён зважаў толькі на немцаў і на свайго непасрэднага начальніка старшага паліцайскага Гужа. А Гуж? Узяўся за старое ці новае, яго не зразумееш, дзесьць гадоў яго не было тут — праходзіў навуку ў далёкім Данбасе, на каго там вывучыўся, можна толькі здагадавацца. Але цяпер адно ўпіваецца дадзенай яму маладой уладай, разам з немцамі панішчыў местачковых яўрэяў, разрабаваў іхняе майно і дзень пры дні фарсіць у рудой скуранцы, што надаўна яшчэ насіў вядомы ўсім загадчык райземаддзель Яфім Кац.

Вось табе і сваё кіраўніцтва.

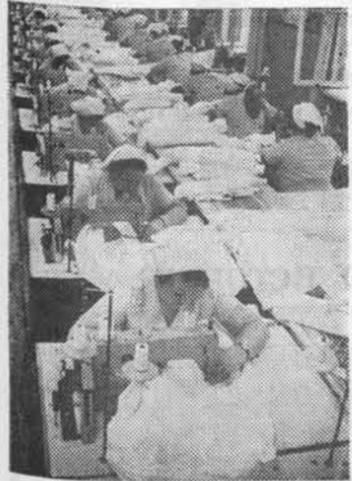
«Але як жа так можна, — думаў Пятрок, мерна ківаючыся ля жорнаў у такт ходу млена — узад і ўперад. Было зусім цёмна, якой гэзнічкі ён не паліў. Сцепаніда ашчаджала газу, і ён не хацеў сварыцца — змеле і ўпоцёмку. — Як жа так можна? — пытаўся ў думках Пятрок, — каб свае — сваіх?» Гэта ж як спрадвеку шанавалі ў вёсцы добрыя адносіны паміж людзьмі, рэдка хто (можа, вырадак толькі) адважваўся на яўнае зло ў адносінах да суседа, даваў сабе волю судзіцца ці нават сварыцца з такім жа, які сам, селянінам. Здаралася што-нішто, не без таго ў жыцці, але часцей за ўсё праз зямлю — за надзелы, пожны, жывёлу. Але ж цяпер якая ж зямля? Каму яна патрэбна стала, зямля даўно ўся сварка праз яе адпала, а міру з таго не павольшала. Людзі разбэзціліся. Раней малады не мог дазволіць сабе праціць міма старэйшага, каб не зняць шапкі, а цяпер гэтыя во маладыя знімаюць другім галавы разам з шапкамі. І не баяцца нічога — ні боскага гневу, ні суда чалавечага. Як быццам таў заведзена тут спрадвеку, як быццам на іхнім баку не толькі сіла, але яшчэ і праўда. А можа, ім і не патрэбна праўда, даволі крыважэрнае нямецкае сілы! На праўду яны гатовы пляваць, калі яна будзе ім замінаць у іхнім злачыстве. Аднак праўда ўсё ж ім замінае, інакш бы яны не азірліся кожнага разу на немцаў, не залівалі б сваё сумленне гарэлкай, не хапаліся б за вінтоўку, не пагражалі б рэпрэсіям ды нямецкай строгасцю.

Пятрок змалоў, можа, з гарнец жыта, пакратаў рукой мяккую, цэплатату для цёплых камянёў муку і падумаў, што калі ўжо ўзяўся, дык трэба намалоць болей — і на хлеб, і на брагу, бо трэба ж заквашаць зноў. За мерным глухаватым гудам камянёў ён не адразу пачуў голас Сцепаніды з хаты, а як пачуў, дык сцяміў, што кліча яна не першы раз, нейкі спалох быў у тым яе голасе. Ён перастаў круціць, і адразу моцны стук у сенцах трывогай напоўніў сядзібу — хтось дужа лупануў у дзверы, басавіта лаючыся:

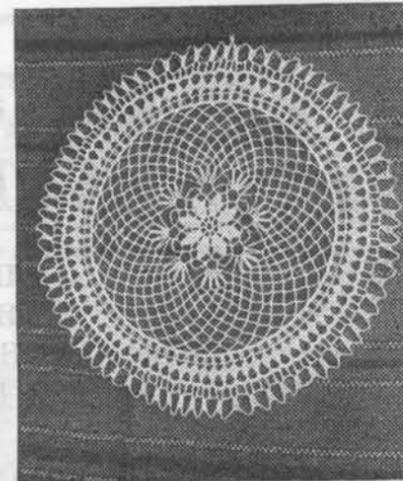
— Хазяін, курва тваю маць! Адкрый!

Пятрок сцяміў адразу: гэта знадворку, сунуўся ў сенцы, дрыготкімі рукамі намацаў крук і выдзер яго з прабо-

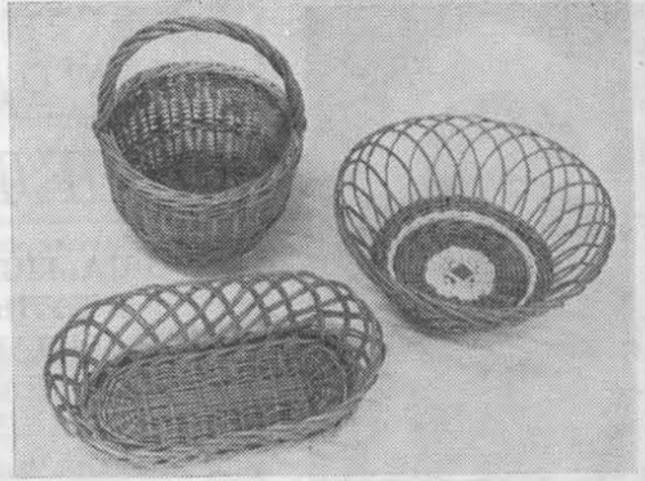
(Заканчэнне будзе).

Адразу пасля вайны цяперашняя баранавіцкая фабрыка мастацкіх вырабаў называлася арцель «Усход». З таго часу прадпрыемства значна расшы-

рылася, намнога павялічылася колькасць працуючых, якія вырабляюць пасцельную і сталовую бялізну, аздобленую вышыўкай, прыгожыя дзіцячыя сукенкі з ільну. Выпускае фаб-

рыка вырабы з лазы, дрэва, карункавыя, трыкатажныя і тканыя. Прадукцыя разыходзіцца па ўсёй нашай краіне, нагадваючы пра Беларусь, дзе з пакалення ў пака-

ленне перадаюцца і захоўваюцца лепшыя традыцыі народнай творчасці. НА ЗДЫМКАХ: у адным з цэхаў фабрыкі; вырабы прадпрыемства.

СПАДЧЫНА МАЙСТРА

Споўнілася 75 гадоў з дня нараджэння народнага мастака БССР Аляксея Глебава. Жыццёвы шлях выдатнага беларускага скульптара Аляксея Глебава быў нядоўгім. Ён памёр ва ўзросце пасідзесяці гадоў, не паспеўшы ажыццявіць многія са сваіх творчых задум. Аднак тое, што здзейсніў майстар, што пакінуў сваім нашчадкам, трывала ўвайшло ў скарбніцу не толькі беларускай, але і ўсёй савецкай культуры.

Сваю самастойную творчую дзейнасць Глебаў пачаў у 30-я гады. У гэты ж час закладваўся падмурак беларускай нацыянальнай скульптуры. Глебаў разам з іншымі скульптарамі ўдзельнічаў у афармленні інтэр'ераў Дома ўрада, Палаца піянераў і Дома Чырвонай Арміі ў Мінску, павільяна Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўкі ў Маскве.

Аднак самыя значныя і цікавыя яго работы былі зроблены пасля вайны. Большасць з іх прадстаўлена на выстаўцы, якая была прысвечана юбілею скульптара і праходзіла ў Дзяржаўным мастацкім музеі БССР.

У творчасці Глебава можна вызначыць тэмы і вобразы, якія паслядоўна распрацоўваліся ім на працягу ўсяго жыцця. Перш за ўсё, гэта яркія вобразы У. І. Леніна, герояў грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнаў, уваасобленыя ў велічных кампазіцыях і манументальных рэльефах. А таксама серыя бюстаў і кампазіцыйных партрэтаў дзеячаў беларускай культуры. І нарэшце, — вечная тэма прыгажосці, чысціні і духоўнасці юнацтва.

Да ленинскай тэмы мастак звяртаўся неаднаразова. Аднак найбольш цікавым творам стала многафігурная кампазіцыя «Сустрэча Леніна на Фінляндскім вакзале ў красавіку 1917 года».

Мужнасць савецкага чалавека ў барацьбе з ворагам, самыя драматычныя і незабыўныя старонкі гераічнай гісторыі нашай Айчыны ўвекавечаны Глебавым у розных творах.

Плённай для скульптара была сумесная праца з З. Азгурам, А. Бембелем і С. Селіханавым над стварэннем манумента Перамогі ў Мінску, дзе ён выканаў гарэльеф «Партызаны Беларусі».

Партрэты дзеячаў беларускай культуры — асобная старонка ў творчасці Глебава. У іх заўжды хвалюе і захапляе транспасць аўтарскіх характарыстык, глыбокае пранікненне ў духоўны свет герояў. Скульптуры Янкі Купалы, бюсты акцёра У. Уладзімірскага, мастакоў У. Кудрэвіча, В. Ціхановіча па сутнасці — сацыяльныя партрэты. У іх ярка і таленавіта ўвасоблены вобразы твораў, якія сталі выразнікамі ідэй і імкненняў свайго народа. Шмат гадоў працаваў Глебаў над вобразам Францыска Скарыны, марыў стварыць помнік асветніку на яго радзіме ў Полацку. Было ўжо зроблена пяць варыянтаў манумента, адфармавана рабочая мадэль, аднак заўчасная смерць перапыніла працу. Работу скульптара, якая стала як бы яго мастацкім завяшчанням, завяршылі яго вучні І. Глебаў і А. Заспіцкі.

Аляксей Глебаў увайшоў у гісторыю беларускай культуры не толькі як выдатны мастак, але і як педагог. Працягнуў час ён працаваў у Беларуска-дзяржаўным тэатральных-мастацкім інстытуце. Ім уздавана цэлая плеяда маладых скульптараў.

НАВАТАРСТВА—ГЭТА ПА-НОВАМУ ПЕРАЖЫТАЯ ТРАДЫЦЫЯ НЕ ТОЛЬКІ ПРАДМЕТЫ ПОБЫТУ

Тое, пра што раскажаў дзецям у музеі народнага мастацтва ў Раўбічах беларускі вучоны Яўген Сахута, было для іх нова і надзвычай цікава. Ці думалі калі яны, гарадскія жытляры, што столькі прыгожых рэчаў можна вырабіць з саломкі? Дрэва, абточанае рукамі сапраўднага майстра, становіцца нібы жывое. Гэта ж трэба, якія малайчыны вясковыя кабеты: іх нацыянальныя ўборы выкананы з такім адмысловым густам! Няма нічога дзіўнага і ў тым, што ручнікі, вытканыя імі, купляюць за мяжой, яны экспануюцца на міжнародных выстаўках. Цяжка нават сказаць, які з іх прыгажэйшы — неглюбскі, мотальскі, слудскі ці магільёўскі. Яны на лёбы густ.

Зусім магчыма, што прыгаданая сустрэча ў Раўбічах адкрыла ў некім з тых хлопчыкаў і дзяўчынак схаваны да таго моманту талент разьбяра, ганчара, ткачыкі. І цяпер яны неаднойчы яшчэ прыйдучь у музей і правядуць каля яго стэндаў доўгія гадзіны, вывучаючы, занатоўваючы, адкрываючы бачныя толькі ім таямніцы колераў, ліній, форм.

Мы часта гаворым: трэба шанаваць нашу культурную спадчыну, беражліва ставіцца да твораў народнага прыкладнага мастацтва. І гэта не проста словы. У многіх вёсках, у гарадах адкрываюцца музеі, працуюць Дамы народнай творчасці, дзе сабраны і, як скарб, захоўваюцца ўсё, што было створана народам даўней і ў нашы дні. Толькі за апошнія гады ў рэспубліцы адкрыты такія буйныя музеі, як музей рамястваў і народных промыслаў у Заслаўі, народнага мастацтва ў Раўбічах. У музеях

звычайна сабраны лепшыя, каб людзі маглі любвацца творамі мастацтва, атрымліваць эстэтычную асалоду.

Але зберагаць — гэта не значыць толькі пакланяцца і любвацца. Важна захоўваць, каб вучыцца, з павагай ставіцца да традыцый, каб працягваць і ўзбагачаць іх.

Мудрыя людзі гавораць, што наватарства — гэта па-новаму перажытая традыцыя. Значыць, малады майстар, які возьмецца за стварэнне сучаснага шэдэўра, павінен, захаваўшы вопыт продкаў, працаваць з улікам патрабаванняў часу, узбагачаць яго ўласнымі набыткамі.

У кніжцы Яўгена Сахуты «Народнае мастацтва і мастацкія промыслы Беларусі», якая нядаўна выйшла ў выдавецтве «Полымя», прасочваецца эвалюцыя асобных відаў народных промыслаў, раскажваецца, як і сёння яны жывуць і развіваюцца. Кніжка напісана для работнікаў мастацкай прамысловасці, народных майстроў, мастацтвазнаўцаў, усіх тых, хто любіць народнае мастацтва, працуе на гэтай багатай ніве, дбае аб тым, каб яна была шчодрой і прыгожай. У кніжцы — плён шматгадовых назіранняў, навуковых даследаванняў. Яўген Сахута многа падарожнічаў па беларускіх вёсках, знаёміўся з майстрамі і іх вырабамі. Часта з самага дна старога бабулінага кufра з'яўляліся на свет ручнікі, настольнікі, поцілкі. Вучоны прывозіў са сваіх вандровак прасніцы, гладышы, дываны, медны посуд.

«Значныя перамены ў характары народнага мастацтва і мастацкіх промыслаў, — піша аўтар, — адбыліся ў савецкі

час». Прасочым гэта на прыкладзе.

Наша рэспубліка багатая лесам, і дамы, асабліва ў вёсках, заўсёды будавалі з дрэва. А вось традыцыя аздаблення сялянскіх дамоў драўлянымі ўпрыгажэннямі — зусім не такая даўняя і багатая ў нас, як напрыклад, у Паволжы ці на рускай Поўначы. Прычына тут перш за ўсё эканамічнага характару. Курныя беларускія хаты з саламянымі стрэхамі выглядалі вельмі бедна і мала прывабна, не аб прыгажосці думаў селянін. Натуральна, падкрэслівае аўтар, што карэнная перабудова вёскі ў савецкі час, асабліва ў пасляваенныя гады, выклікала значнае ўзбагачэнне відаў традыцыйнага архітэктурнага дэкору. Гаспадар мае магчымасць выкарыстаць самыя розныя будаўнічыя матэрыялы, дамы розныя па планіроўцы і размерах і, вядома ж, па аздобе, бо кожнаму цяпер хочацца мець не толькі дабротны, утульны, цёплы, але і прыгожы дом.

Найбольш пашчасціла, гаворыць аўтар, вырабам з саломкі. Вельмі старажытны, традыцыйны беларускі від народнага мастацтва быў амаль забыты. І цяпер на радасць людзям яго на нова адродзілі такія вядомыя майстры саломаляцтва, як Вера Гаўрылюк, Кацярына Арцёменка, Лідзія Глевацкая, муж і жонка Саламянікі. Ніколі не забуду, як на адной з нашых выставак замежныя турысты, аглядаючы кufэркі, інкруставаныя саломкай, з недаверам пыталі: ці не сінтэтычныя гэта. І захацелі абавязаваць набыць, калі пераканаліся, што матэрыял натуральны.

Славяцца сваім майстэрствам і беларускія ткачыкі. Нашы ручнікі, поцілкі, дываны — прызнаныя творы мастацтва. Менш чым за стагоддзе дэкаратыўны бок поцілак і дываной моцна змяніўся. Аднак змены гэтыя настолькі натуральныя і арганічныя, што нават самыя новыя (апошнія 10—15 гадоў), мы лічым традыцыйнымі. Спалучэнне фарбаў, якое ў прафесійным мастацтве магло б быць названа безгустоўным, у народным ткацтве ўражае гармоніяй. Усё гэта, падкрэслівае аўтар, вынік добрага мастацкага густу ткачых, распаўсюджанасці і глыбокай традыцыйнасці гэтага віду мастацтва.

Вырабы народных майстроў у наш час усё менш выкарыстоўваюцца як прадметы дамашняга побыту, але попыт на іх не зніжаецца. Наадварот, усё часцей у кватэрах гараджан можна ўбачыць і саламяную ляльку, і ручнікі, і драўляны кufэрак, каналы і крэслы, засланяны рознакаляровымі поцілкамі. Таму вырабам усіх гэтых рэчаў займаюцца ўжо не асобныя майстры, а цэлыя фабрыкі, аб'яднанні.

Мастацкія вучылішчы ў розных гарадах рэспублікі рыхтуюць моладзь, якая мае густ, здольнасці, жаданне працаваць у гэтай галіне. У вёсках, пры школах, як напрыклад, у Неглюбцы, старыя майстры перадаюць свой вопыт дзецям.

Мы ставімся да традыцыйнага народнага мастацтва Беларусі як да каштоўнейшага набытку нашай культуры. Яно з'яўляецца невычэрпнай крыніцай, якая жывіць сучасныя, арганізаваныя на дзяржаўным узроўні мастацкія промыслы.

Дзіяна ЧАРКАСАВА.

ПРА ПЕСЕННУЮ СКАРБНІЦУ

«Наша народная песня вылілася з сэрца і фантазіі ўсяго народа беларускага і таму называецца народнай. Гэтую песню наш народ складаў стагоддзямі ў розныя мінуты свайго жыцця: ён як бы ўклаў у вузкія рамкі песні ўсе свае радасці, свой смех, сваё гора, лёс і беды, слёзы жыццёвыя», — пісала Цётка. Такія словы зноў і зноў прыходзяць на памяць, калі знаёмішся з кнігай Г. Пятроўскай «Беларускія сацыяльна-бытавыя песні», што выйшла нядаўна ў выдавецтве «Навука і техника».

У ёй аўтар даследуе адзін з раздзелаў песенна-паэтычнай творчасці беларусаў — сацыяльна-бытавыя песні, якія адлюстравалі жыццё, інтарэсы і спадзяванні розных слаёў і груп беларускага народа ў дарэвалюцыйны час.

Характэрнай асаблівасцю гэтых песень з'яўляецца надзвычайная, не ўласцівая абрадавай і неабрадавай лірыцы сацыяльна-напоўненасць мастацкіх вобразаў. Пранікаючы глыбока ў свядомасць народа, сацыяльна-бытавыя песні аказвалі актыўнае ўздзеянне на фарміраванне настроў і поглядаў працоўных мас, абуджалі пратэст супраць сацыяльнай несправядлівасці.

Першая палова кнігі прысвечана аналізу казацкіх, рэкруцкіх і салдацкіх песень, у якіх гучыць гнеўны пратэст супраць жорсткіх ваенных законаў самадзяржаўя.

У другой частцы кнігі разглядаюцца асноўныя матывы і мастацкая вобразнасць антыпрыгонніцкіх, бурлацкіх і батрацкіх песень, у якіх намалювана карціна нялёгкага мінулага нашага народа.

А. ГУРСКІ.

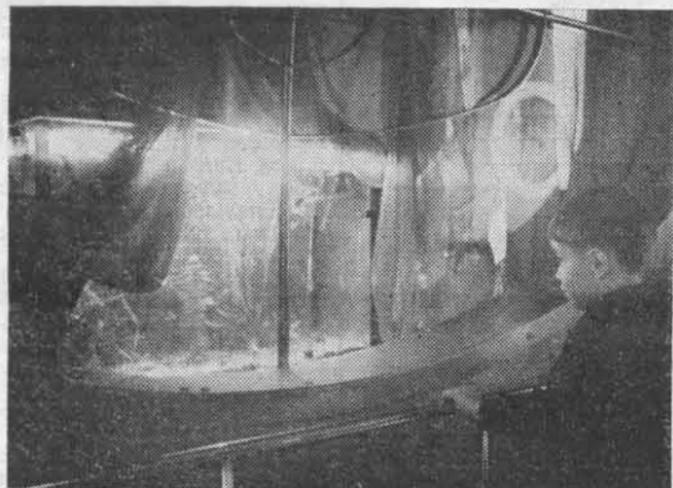
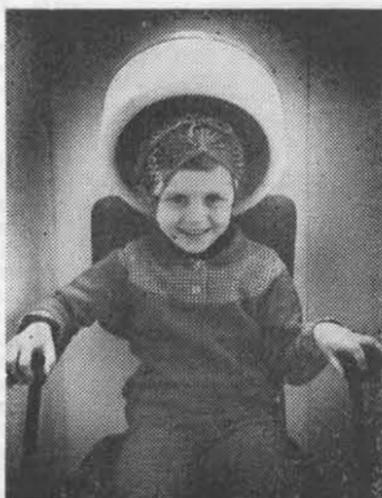

Дырыжор вядомага ў Беларусі камернага аркестра Ю. ЦЫРУК, піяніст М. ПЕТУХОУ, артыст Э. КАСОВІЧ абмяркоўваюць новы рэпертуар.

Фота Л. РАГІНСКАГА.

В. КАВАЛЕНКА.

ГЭТА
ГАСЦІННАЯ
ЦЫРУЛЬНЯ
«НАЎТЫЛУС»

Прыгожымі хочучь быць усе. Дзеці таксама. Але далёка не заўсёды такая адказная працадурка, як стварэнне прычоскі, успрымаецца імі з энтузіязмам. Стрыгчыся чамусьці бывае малым страшнавата. Але гэты страх застанецца недзе за парогам цырульні, калі бацькі прывядуць сваіх сыноў і дачок у мінскі спецыялізаваны дзіцячы салон «Наўтылус». Калі малыя трапляюць сюды, то часам нават забываюцца, навошта прыйшлі. Але не... Куды яны прыйшлі — ведаюць. Ну, разумеюць ж, у госці да героя папулярных раманаў Жуля Верна капітана Нэма, на яго таямнічую падводную лодку. Хіба не! Азірніцеся, і вы ўбачыце ў ілюмінатарах дзіўных рыб і гнуткія трапяткія водарасці. Але дзе ж сам гаспадар! Пакуль яго няма, прыветлівыя, увішныя памочнікі, дакладней, памочніцы ў «марацкіх» бела-сініх касцюмах прапануюць кліенту сесці ў крэсла перад вялікім люстэркам і трохі паправіць непаслухмя-

ныя пасмачкі валасоў. Тыя, чыя чарга пакуль не падышла, могуць яшчэ палюбавацца на дзівосы за шклом ілюмінатараў (між іншым эффект падводнага свету ствараюць удала ўстаноўленыя акварыумы), паглядзець тэлевізар, паслухаць казку, што гучыць са стужкі магнітафона, ці проста адпачыць у мяккім, утульным крэсле.

Дарэчы, мадэльныя стрыжкі дашкольнікаў і малодшых школьнікаў каштуюць у гэтай цырульні ніжэй звычайнага. Усё тут дасканала прадумана і арганізавана. «Наўтылус» мае ўласную пральню, выкананую па спецаказу мзблю.

НА ЗДЫМКАХ: цудоўная прычоска павінна атрымацца ў Светы ЗЫЛЁВАЙ; цікава, а што там за бортам; майстар-цырульнік Аліса ВАРАНЬКО; вось такімі. вясёлымі ручнікамі прасушаць маленькаму наведвальніку валасы.

Фота С. КРЫЦКАГА.

ЗАПРАШАЕМ НА СЕМІНАРЫ ПРИГЛАШАЕМ НА СЕМИНАРЫ

ПА ГІСТОРЫІ
І КУЛЬТУРЫ
БЕЛАРУСІ,
ПА БЕЛАРУСКАЙ
І РУСКАЙ МОВАХ
ПАВАЖАНЬЯ ЗЕМЛЯКІ!

Калі вы цікавіцеся гісторыяй і культурнай спадчынай Беларусі, вывучаеце самі або вучыце іншых беларускай ці рускай мовам, хочаце палепшыць свае веды і пазнаёміцца з сучаснай метадыкай выкладання гэтых прадметаў, — запрашаем вас прыняць удзел у семінарах па гісторыі і культуры Беларусі, па беларускай і рускай мовах, якія арганізуюць Міністэрства культуры БССР і Беларускае таварыства «Радзіма».

Семінары будуць праводзіцца ў Рэспубліканскім інстытуце павышэння кваліфікацыі работнікаў культуры Беларусі з 5 па 25 верасня 1983 года.

Лекцыі і заняткі будуць весці кваліфікаваныя выкладчыкі і спецыялісты Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі, Мінскага інстытута культуры, Мінскага дзяржаўнага інстытута замежных моў, Акадэміі навук БССР.

Удзельнікі семінараў змогуць таксама пазнаёміцца з культурным жыццём нашай сталіцы, пабыць на экскурсіях, аглядзець славутасці горада і яго ваколіц, сустрэцца з прадстаўнікамі беларускай творчай інтэлігенцыі.

Тыя, хто жадае прыняць удзел у семінары, аплачваюць толькі праезд з краіны пражывання ў Савецкі Саюз і зваротны шлях дамоў. Усе астатнія расходы, звязаныя са знаходжаннем у СССР, бярэ на сябе Міністэрства культуры Беларусі.

Пра свой намер прыехаць на семінар паведаміце не пазней 1 чэрвеня гэтага года.

Адзначце, калі ласка, у пісьме, чым канкрэтна вы цікавіцеся і пра што хацелі б даведацца ў час вучобы.

ПО ИСТОРИИ
И КУЛЬТУРЕ
БЕЛОРУССИИ,
ПО БЕЛОРУССКОМУ
И РУССКОМУ ЯЗЫКАМ
УВАЖАЕМЫЕ ЗЕМЛЯКИ!

Если вы интересуетесь историей и культурным наследием Белоруссии,

изучаете сами или обучаете других белорусскому или русскому языкам,

хотите улучшить свои знания и познакомиться с современной методикой преподавания этих предметов,

— приглашаем вас принять участие в семинарах по истории и культуре Белоруссии, по белорусскому и русскому языкам, которые организуют Министерство культуры БССР и Белорусское общество «Радзіма».

Семинары будут проводиться в Республиканском институте повышения квалификации работников культуры Белоруссии с 5 по 26 сентября 1983 года.

Лекции и занятия будут вести квалифицированные преподаватели и специалисты Белорусской государственной консерватории, Минского института культуры, Минского государственного института иностранных языков, Академии наук БССР.

Участники семинаров смогут также познакомиться с культурной жизнью нашей столицы, побывать на экскурсиях, осмотреть достопримечательности города и его окрестностей, встретиться с представителями белорусской творческой интеллигенции.

Те, кто пожелает принять участие в семинаре, оплачивают только проезд из страны проживания в Советский Союз и обратный путь домой. Все остальные расходы, связанные с пребыванием в СССР, берет на себя Министерство культуры Белоруссии.

О своем намерении приехать на семинар сообщите не позднее 1 июня сего года.

Отметьте, пожалуйста, в письме, чем конкретно вы интересуетесь и о чём хотели бы узнать во время учебы.

ЧАКАЕМ ВАС НА СЕМІНАРЫ!
ЖДЕМ ВАС НА СЕМИНАРЫ!

ПІШЫЦЕ НАМ ПА АДНАМУ З ГЭТЫХ АДРАСОУ:
БССР, г. Мінск-10,
вул. Савецкая, 9,
Міністэрства культуры БССР.

БССР, г. Мінск-34,
вул. Захарава, 23,
Беларускае таварыства «Радзіма».

Гумар

— Я ўвесь час думаю, як растлумачыць жонцы такое позняе з'яўленне. А што прядумаў ты?

— Нічога. Я ўпэўнены, што мне не ўдасца ўстаіць у яе маналог ні слова.

— Божа, што з табой здарылася, Ганс? Чаму ў цябе плячо ў гіпсе?

— Я быў на рыбалцы ў на-

дзею і злавіў велізарнага шчупака.

— І вывіхнуў плячо, калі яго выцягнуў?

— Не, калі паказваў яго памеры.

Кандуктар разглядае білет матушчы Эльзы і гаворыць:
— Гэта білет ад Гэтэборга да Мальме, а наш поезд ідзе да Стакгольма.

Бабулька строга глядзіць на кандуктара і пытае:

— Што ж, выходзіць, машыніст нават не прыкмеціў, што едзе не ў той бок?

— Што з нашымі суседзямі, Роберт, яны ўжо тры дні не б'юцца?

— Напэўна пасварыліся і не размаўляюць адзін з адным.

РЕДАКЦИОННАЯ КАЛЕГИЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 749